

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ

Навчально-методичний посібник
для студентів спеціальностей 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг»,
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Рецензенти:

Т. Ф. Ларіна – доктор економічних наук, професор, декан факультету економічних відносин та фінансів ДБТУ ХНТУСГ імені Петра Василенка;

В. М. Лугова – кандидат економічних наук, доцент кафедри соціальної економіки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

*Затверджено до друку рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 1 від 20 жовтня 2023 року)*

Є 24 **Європейська інтеграція : навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» /** уклад. Н. В. Кузьминчук, Т. П. Шуба, В. І. Ляшевська. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – 48 с.

Навчально-методичний посібник присвячено питанням теоретичної та практичної підготовки відповідно до кваліфікаційної характеристики студентів-бакалаврів 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» з навчальної дисципліни «Європейська інтеграція».

До кожної теми наведено запитання для самоконтролю. У кінці посібника наведено тестові завдання для самоперевірки.

Видання розраховано на студентів, а також викладачів і спеціалістів, які цікавляться питаннями європейської інтеграції.

УДК 339.923:061.1ЄС(075.8)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2023

© Кузьминчук Н. В., Шуба Т. П., Ляшевська В. І., уклад., 2023

© Дончик І. М., макет обкладинки, 2023

Навчальне видання

Кузьминчук Наталія Валеріївна

Шуба Тетяна Петрівна

Ляшевська Вікторія Іванівна

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ

Навчально-методичний посібник
для студентів спеціальностей 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг»,
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Коректор *О. В. Анцибора*

Комп'ютерне верстання *В. В. Савінкова*

Макет обкладинки *І. М. Дончик*

Формат 60*84/16. Ум. друк. арк. 2,67. Наклад 50 пр. Зам. № 178/23.

Видавець і виготовлювач

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.

Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна

Тел. 705-24-32

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тема 1. Європейський Союз як форма західноєвропейської інтеграції	5
1.1. Сутність міжнародної економічної інтеграції	5
1.2. Світова організація торгівлі.....	12
Тема 2. Історія створення і розвитку Європейського Союзу.....	13
2.1. Європа після другої світової війни – початок співпраці (1945–1954)	13
2.2. Етапи розширення Європейського Союзу	16
Тема 3. Пакт стабільності і зростання.....	17
3.1. Сутність та зміст пакту стабільності і зростання	17
3.2. Характеристика критеріїв маастрихтського договору	20
3.3. Історія розвитку та становлення європейської валютної системи в сучасних умовах	21
Тема 4. Органи та інститути Європейського Союзу.....	25
4.1. Загальний опис інституцій Європейського Союзу та їх функцій	25
4.2. Інституційна основа Європейського Союзу.....	27
4.3 інші установи та органи Європейського Союзу	31
Тема 5. Право Європейського Союзу: загальнотеоретичні аспекти.....	35
5.1. Поняття та сутність права Європейського Союзу.....	35
5.2. Система права Європейського Союзу	36
5.3. Предмет права Європейського Союзу	38
Тестові завдання	40
Теми рефератів.....	44
Список літератури	47

ВСТУП

Мета викладання навчальної дисципліни: формування у студентів комплексу знань про фактичні та концептуальні сторони європейського інтеграційного процесу, а також уявлення про його значущість як феномену сучасної системи міжнародних відносин.

Основні завдання вивчення дисципліни: оволодіння знаннями щодо основних факторів, етапів та проблем розвитку європейської інтеграції, механізмів функціонування Європейського Союзу, історії та проблематики відносин України з ЄС.

В результаті вивчення курсу студент повинен розуміти, що європейська інтеграція є одним з пріоритетів розвитку України, а тому фахівцю у галузі управління дуже необхідні знання основ, етапів та принципів європейської інтеграції.

Заплановані результати навчання:

знати:

- мати поглиблені системні знання про вплив на розвиток Європейського Союзу сучасних глобальних процесів;

- знати етапи розвитку європейської ідеї, базові теорії європейської інтеграції, зв'язок етапів та подій в історії європейської інтеграції з визначальними подіями світової історії;

- мати знання щодо сутності інтеграційних процесів та їх вплив на розвиток міжнародного співробітництва, основних цінностей європейської інтеграції;

- знати механізми реалізації Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС та повноваження інституцій та суб'єктів СЗБП;

вміти:

- аналізувати та прогнозувати розвиток європейської інтеграції, вплив глобалізаційних процесів на розвиток відносин ЄС та України;

- адекватно оцінювати роль і значення європейської інтеграції в міжнародній співпраці;

- аналізувати підстави та формулювати висновки щодо історичних, політичних, економічних та соціокультурних передумов євроінтеграційних проявів на різних історичних етапах;

- визначати об'єктивні передумови та наслідки європейської інтеграції, пов'язані з відповідними процесами у міжнародних відносинах;

- аналізувати та застосовувати в проектній та прогностичній діяльності розуміння підстав, механізмів та результатів євроінтеграційних процесів;

- виявляти проблеми розвитку Європейського Союзу на сучасному етапі європейської інтеграції;

- виявляти тенденції та прогнозувати шляхи подальшого розвитку євроінтеграційних процесів;

- аналізувати і прогнозувати результати розвитку зовнішньої та безпекової політики ЄС та оцінювати її вплив на інтереси національної безпеки України.

ТЕМА 1. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ЯК ФОРМА ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

1.1. Сутність міжнародної економічної інтеграції

1.2. Світова організація торгівлі

1.1. Сутність міжнародної економічної інтеграції

Однією з важливих рис повоєнного розвитку світового господарства стало широке утворення тих або інших регіональних союзів держав, націлених на розвиток і стимулювання економічного співробітництва між країнами-учасниками в сфері виробництва, торгівлі, валютних відносин тощо. Економічні процеси, які відбуваються на цій основі і зв'язують, об'єднують господарства відповідних країн, в літературі дістали назву економічної інтеграції (від лат. integer — цілий).

Рис. 1.1. Основні фактори економічної інтеграції

В результаті національні економіки «проникають» одна в одну. Очевидною стає інтернаціоналізація господарського життя, коли переплітаються багато різних видів діяльності — науково-технічна, інвестиційна, фінансово-комерційна та ін. Економічна взаємозалежність країн і народів стає відчутною реальністю.

Економічна інтеграція — якісно новий етап інтернаціоналізації господарського життя. Вона передбачає зближення і взаємопереплетіння національних економік, проведення узгодженої державної економічної політики. Інтеграційні тенденції є природним процесом, який впливає з об'єктивних потреб міжнародного поділу праці і науково-технічного прогресу.

Інтернаціоналізація — процес розвитку економічних зв'язків між національними господарствами, коли економіка однієї країни виступає частиною світового господарського процесу, який поглиблюється на основі міжнародного поділу праці, виробничої та науково-технічної спеціалізації і кооперації.

Ці процеси реально змінили обличчя світового господарства і зробили його учасниками не лише країни і регіони, але й самостійно діючі суб'єкти в особі окремих фірм, що поступово набували транснаціонального характеру. Суть економічної інтеграції проявляється в її найважливіших характеристиках:

- по-перше, міжнародне регулювання економічних процесів;
- по-друге, поступове формування замість більш або менш незалежних один від одного національних народногосподарських комплексів регіональних господарських комплексів із загальною структурою відтворення;
- по-третє, усунення адміністративних і економічних бар'єрів, які перешкоджають вільному рухові товарів, робочої сили і капіталів;
- по-четверте, зближення внутрішніх економічних умов у державах, які беруть участь в інтеграційних об'єднаннях.

Поняття «міжнародна економічна інтеграція» (economy integration) – це взаємне переплетення національних процесів відтворення, що ґрунтується на поділі праці між національними господарствами, встановленні між ними стійких зв'язків та різних форм взаємодії. Об'єктивною основою інтеграції є високий рівень міжнародного поділу праці та інтернаціоналізація виробництва. Метою інтеграції є нарощування обсягу товарів і послуг внаслідок забезпечення ефективності господарської діяльності в міжнародних масштабах.

Сьогодні інтеграційні об'єднання носять регіональний характер і розрізняються за глибиною процесів, що відбуваються у межах угруповання.

Таблиця 1.1

Основні передумови міжнародної економічної інтеграції

Належність рівнів економічного розвитку й ступеня ринкової зрілості країн, що інтегруються	Найбільш активно інтеграційні процеси проходять між державами, що знаходяться на приблизно однаковому рівні економічного розвитку
Географічна наближеність країн, що інтегруються	Більшість інтеграційних об'єднань світу створювалися з декількох сусідніх країн, були розташовані близько одна до одної, мали єдині транспортні комунікації
Демонстраційний ефект	Фактори економічного зростання країн інтеграційного об'єднання психологічно впливають на інші країни, що уважно слідкують за даними змінами
Поява «ефекту доміно»	Після створення інтеграційного об'єднання країни, що залишилися поза його межами, зустрічаються з певними труднощами, пов'язаними з переорієнтацією економічних зв'язків країн, що входять до угруповання, одна на одну. Все ще може призвести до скорочення торгівлі країн, що не є членами об'єднання. Деякі з цих країн не хочуть залишитись поза межами інтеграційних процесів. Вони дуже швидко підписують двосторонні угоди про торгівлю та інші економічні стосунки з країнами – членами інтеграційного об'єднання

Головною метою інтеграції є нарощування обсягів та поширення асортименту товарів та послуг на основі і в результаті забезпечення ефективності господарської діяльності.

Більшість інтеграційних об'єднань, що виникають та розвиваються у сучасній світовій економіці, мають виконати ряд завдань, головними з яких є:

- використання переваг економіки масштабу. Досягти цього можна завдяки розширенню розмірів ринку, зменшенню трансакційних витрат та використанню інших переваг на основі теорії економіки масштабу;

- вирішення завдань торгової політики. Регіональні угруповання дають змогу створити більш стабільне і передбачуване середовище для взаємної торгівлі, мають можливість зміцнити переговорні позиції країн в рамках багатосторонніх торгових переговорів у СОТ;

- сприяння структурній перебудові економіки. Досягається завдяки використанню країнами, що будують ринкову економіку або здійснюють глибокі економічні реформи, досвіду провідних країн, що є членами об'єднання. Більш розвинені країни, що підключають своїх сусідів до процесів інтеграції, також зацікавлені у прискоренні їх ринкових реформ та створенні там повноцінних і ємкісних ринків;

- підтримка молодих галузей виробництва. Інтеграційне об'єднання дуже часто розглядається як спосіб підтримати місцевих виробників за рахунок виходу на більш широкий регіональний ринок;

- створення сприятливого зовнішньополітичного середовища. Важливою метою більшості інтеграційних угруповань є зміцнення взаєморозуміння і співробітництва країн, що беруть участь у політичній, соціальній, військовій, культурній та інших позаекономічних областях; забезпечення економічної й політичної консолідації та міжнародної воєнної безпеки;

- можливість регулювання соціально-економічних процесів на регіональному рівні. Мета такого регулювання – усунення національних перепон на шляху взаємних обмінів і взаємодії національних економік, забезпечення сприятливих умов господарюючим суб'єктам, розкріпачення конкуренції.

Отже, економічна інтеграція являє собою процес економічної взаємодії країн, що призводить до зближення господарських механізмів, приймає форму міждержавних угод і регулюється міждержавними органами. Інтеграційні угруповання створюються з метою використання переваг об'єднаного ринку, створення сприятливих умов для національного розвитку, зміцнення міжнародних переговорних позицій країн-учасниць з економічних питань, обміну досвідом ринкових реформ і підтримки національної промисловості і сільського господарства.

Інтеграційні процеси відбуваються з неоднаковою глибиною й інтенсивністю в різних регіональних угрупованнях. Це залежить від загального

рівня розвитку країн регіону і рівня поглиблення територіального поділу праці між ними. За ступенем інтегрованості виокремлюються такі регіональні інтеграційні об'єднання країн: зона преференційної торгівлі, вільний торговельний простір (або зона вільної торгівлі), митний союз, спільний ринок, економічний союз.

Таблиця 1.2

Регіональні інтеграційні об'єднання

Назва об'єднання	Сутність
Зона преференційної торгівлі	Початкова стадія регіонального інтеграційного процесу. Країни такого угруповання лібералізують торговельні відносини між собою, усуваючи перепони в торгівлі деякими (але не всіма) товарами та послугами. Квоти для імпорту товарів з країн-партнерів можуть бути розширені, але не ліквідуються цілком, полегшуються умови для руху факторів виробництва
Вільний торговельний простір	Всі бар'єри на шляху торгівлі усунені. Не допускаються ніякі дискримінаційні податки, квоти, тарифи, інші торговельні бар'єри. Головна риса – кожна країна продовжує проводити свою власну політику по відношенню до країн, що не є членами даного вільного торговельного простору. Найбільш відомим вільним торговельним простором є ЄАВТ
Митний союз	Митний союз, як і вільний торговельний простір, усуває бар'єри в торгівлі товарами серед країн-учасниць. Передбачає спільну торговельну політику по відношенню до країн, що не входять до митного союзу
Спільний ринок	Не має торговельних бар'єрів і характеризується спільною зовнішньоторговельною політикою. Усунені обмеження на імміграцію, еміграцію та переливання капіталу через кордони. Починається інтеграція безпосередньо у сфері виробництва, що змушує його членів тісно співпрацювати у грошовій, податковій політиці і в політиці зайнятості
Економічний союз	Вимагає інтеграції економічної політики. Країни-учасниці Економічного союзу повинні гармонізувати грошово-кредитну політику, оподаткування та державні витрати. Учасники Економічного союзу повинні використовувати спільну валюту. Єдине інтеграційне утворення, що досягло ступеня Економічного союзу, це – Європейський Союз

Західна Європа – один з регіонів ООН, що складається з таких країн: Австрія, Бельгія, Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Нідерланди, Німеччина, Франція, Швейцарія. Ці країни стали переважно членами НАТО та Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС), яке пізніше трансформувалось у Європейський Союз.

Сьогодні у межах світового господарства налічується близько 100 інтеграційних угруповань. Найбільш розвиненим серед них є Європейський Союз, який утворився з об'єднання ЄОВС, Євроатома та ЄЕС. Шлях до ЄС був досить тривалим і складним. Необхідно виділити такі основні етапи формування цього Союзу.

Рис. 1.2. Основні етапи формування Європейського Союзу

Перший етап – етап зони вільної торгівлі (1958–1969 рр.). В цей період інтеграція знаходилась на рівні зони вільної торгівлі: у відповідності з Римським договором були скасовані мита і кількісні обмеження на взаємну торгівлю, встановлений спільний митний тариф і введена спільна митна політика по відношенню до третіх країн. В 1965 році три європейські співтовариства прийняли рішення про злиття своїх виконавчих органів.

Другий етап – етап митного союзу (1968–1976 рр.) – етап активного розвитку переваг митного союзу і зовнішньоторгової політики по відношенню до третіх країн. Цілеспрямована єдина сільськогосподарська політика в цей період доповнюється єдиною політикою охорони навколишнього середовища та політикою досліджень і технологічного розвитку. До цього етапу відноситься початок інтеграції у валютно-фінансовій сфері, з 1979 р. почала функціонувати європейська валютна система.

Третій етап – етап спільного ринку – країни ЄС ліквідують останні бар'єри на шляху пересування капіталів і факторів виробництва. Було виділено 3 основні групи бар'єрів, які необхідно ліквідувати.

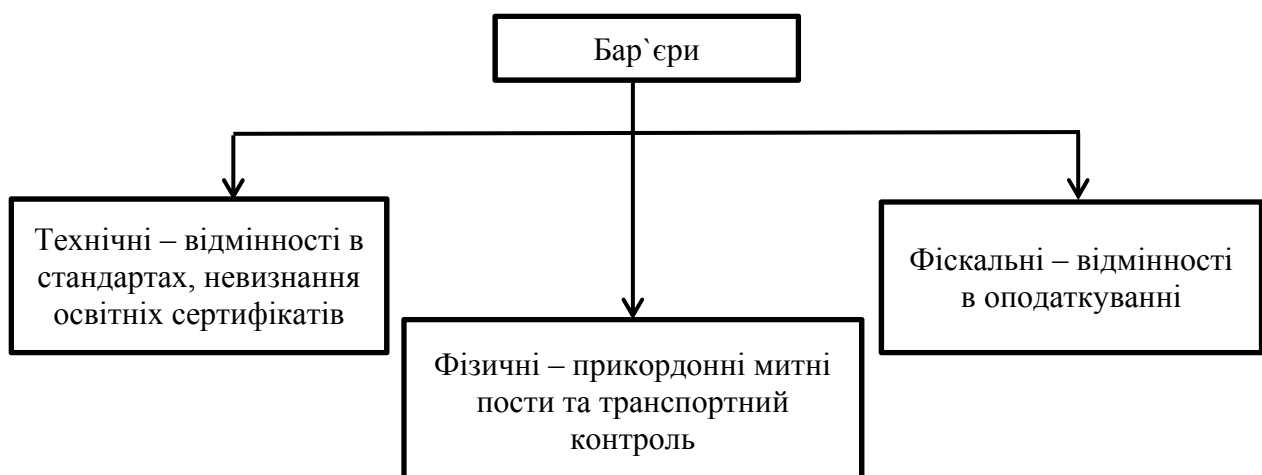

Рис. 1.3. Бар'єри на шляху пересування капіталів і факторів виробництва

В цей період країни ЄС перейшли до здійснення єдиної політики в окремих галузях – енергетиці, транспорті, питаннях соціального і регіонального розвитку.

Четвертий етап – етап економічного союзу – посилення політичної інтеграції і форсований розвиток валютного союзу на основі підписаного на початку 1992 року в голландському місті Маастрихті договору про Європейський Союз. Його створення засноване як на минулих досягненнях узгодженої валютної політики, так і на нових ініціативах. Так, на першому етапі валюти всіх країн ЄС включаються в спільне плавання в рамках європейської валютної системи й усуваються валютні обмеження; на другому етапі створюється Європейський валютний інститут і посилюється координація макроекономічної політики; на третьому етапі спочатку взаємно фіксується курс валюти, а потім вводиться єдина валюта і створюється єдиний європейський центральний банк.

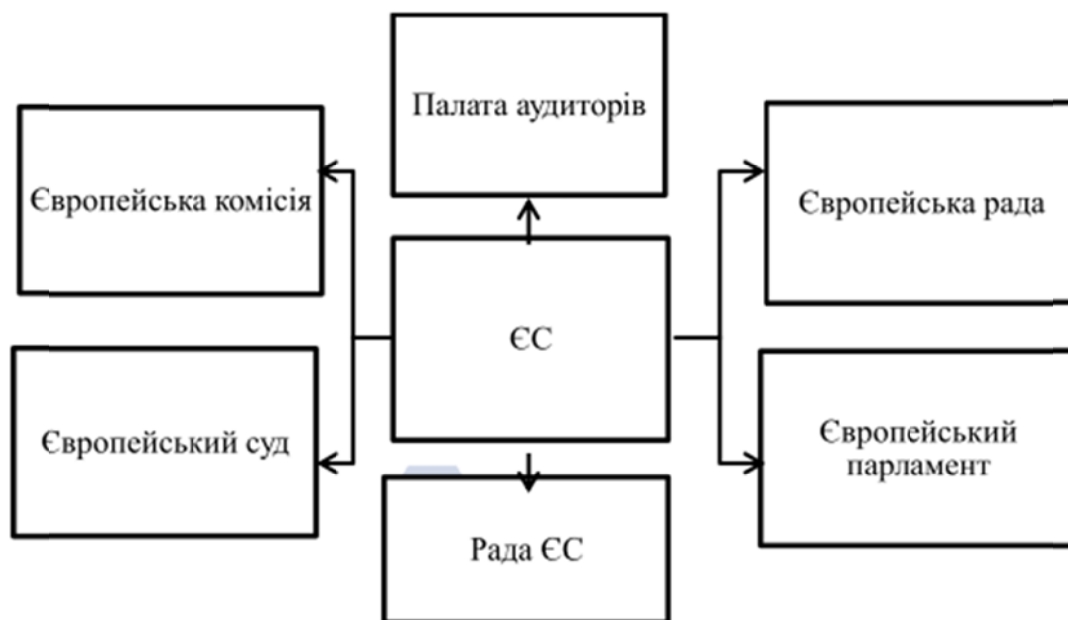

Рис. 1.4. Інститут управління Європейського Союзу

– Європейська рада є вищим органом ЄС. Вона складається з керівників держав або урядів та їх політиків, якими є міністри закордонних справ. Європейська рада дає Союзу необхідні імпульси для розвитку та визначає його загальні політичні орієнтири. Рада збирається двічі на рік для обговорення найактуальніших питань діяльності Союзу. Вона подає Європейському парламенту доповідь про хід кожного засідання і щорічний письмовий звіт про результати своєї діяльності.

– Європейський парламент (ЄП) складається з представників держав ЄС, які обираються прямим загальним голосуванням. Усього в парламенті 732 депутати. Кількість представників від кожної країни залежить від чисельності населення країни та її економічної потужності. Представники

обираються на п'ятирічний термін. У парламенті вони гуртуються не за країнами, а по партіях. Європейський парламент бере участь у процесі прийняття актів ЄС, висловлюючи свою згоду або рекомендації. Парламент також має і законодавчу функцію. Парламент слідкує за порушенням правил та норм іншими органами, має повноваження в прийнятті бюджету ЄС. ЄП розглядає скарги будь-якої фізичної або юридичної особи на утиснення своїх прав з боку інститутів Союзу. Сесії парламенту відбуваються один раз на рік. Засідання проводить Голова парламенту. Рішення приймаються абсолютною більшістю голосів. ЄП обговорює на сесіях звіт Комісії; якщо члени парламенту незадоволені її діяльністю, то вони можуть висловити їй недовіру; в такому разі члени Комісії колективно йдуть у відставку. Засідання парламенту відбуваються в Страсбурзі.

– Рада Європейського Союзу (Рада ЄС) називається ще Радою міністрів, оскільки її членами є міністри країн-учасниць. Кількість голосів у представників Ради від кожної країни неоднакова. Рада забезпечує координацію загальної економічної політики держав-членів. Вона має повноваження приймати рішення з найважливіших питань. Серед повноважень Ради ЄС визначаються такі:

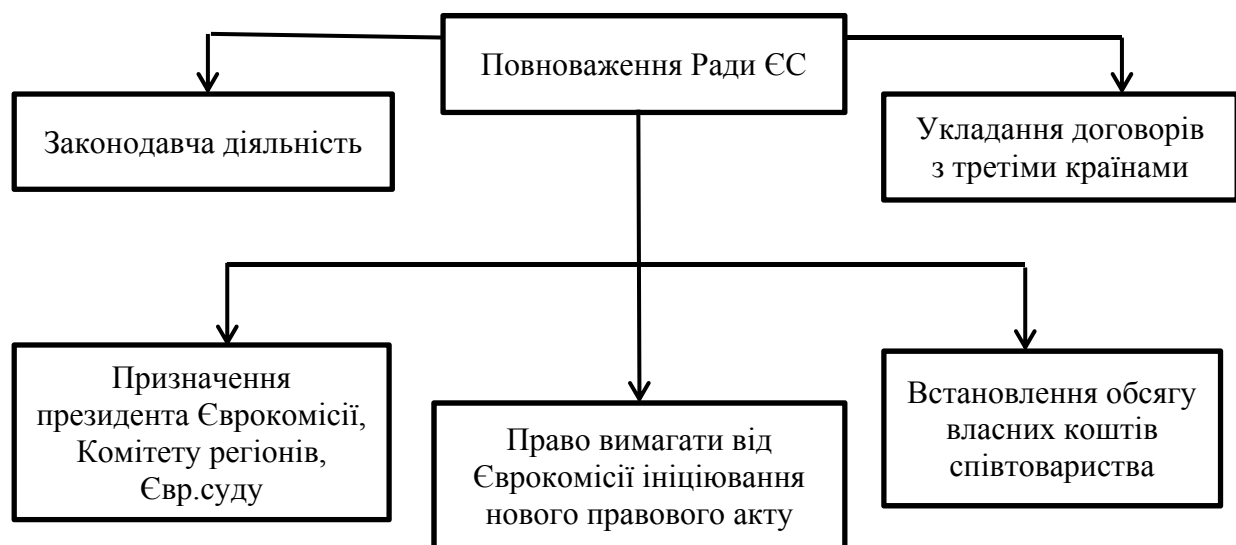

Рис. 1.5. Повноваження Ради Європейського Союзу

– Європейський суд забезпечує дотримання законності при тлумаченні положень Угоди про ЄС. Він складається з 15 суддів і 9 генеральних адвокатів. Обов'язком генерального адвоката є представлення Суду мотивованого висновку щодо справи, яка там розглядається. Судді та адвокати обираються з числа осіб, незалежність, компетентність і порядність котрих не підлягає сумніву; вони призначаються на термін 6 років. Судді обирають президента Суду строком на 3 роки. Суд розглядає справи найчастіше з ініціативи Комісії. Суд розглядає законність актів, прийнятих Європейським парламентом, Радою, Комісією та Європейським центральним

банком. Компетенція Суду не поширюється на спільну зовнішню політику й політику безпеки, а також на співробітництво держав-членів у галузі правосуддя й внутрішніх справ, які належать до сфери міждержавних відносин. Фізична або юридична особа може оскаржити в Суді дії будь-якої інстанції Союзу щодо неї. Засідання Суду відбуваються в його головному офісі в м. Люксембург.

– Європейська комісія (ЄК) є виконавчим органом Союзу, який подає на затвердження Ради Міністрів проекти законів, здійснює нагляд за виконанням угод, дотриманням митного режиму, контролює податкову політику, здійснює фінансування зі своїх фондів, самостійно веде переговори з третіми країнами, розпоряджається спільним бюджетом. Цей орган, що складається з 20 членів, призначається національними урядами терміном на 5 років. Члени Комісії діють в інтересах розвитку всього ЄС і формально незалежні від урядів своїх країн. Комісія є колегіальним органом, усі її рішення приймаються простою більшістю голосів.

1.2. Світова організація торгівлі

Світова торговельна організація – головний міжнародний регулятор світової торгівлі. Вона перетворена з Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) в 1995 році. Оскільки основні положення й принципи ГАТТ увійшли до СТО, іноді організацію означають спільною аббревіатурою: ГАТТ/СТО.

Головною метою СТО є лібералізація міжнародної торгівлі, усунення дискримінаційних перешкод на шляху потоків товарів та послуг, вільний доступ до національних ринків і джерел сировини. Досягнення цієї мети забезпечить зміцнення світової економіки, зростання інвестицій, розширення торговельних зв'язків, підвищення рівня зайнятості й доходів в усьому світі.

Діяльність Світової організації торгівлі здійснюється за такими напрямками:

- контроль за прийняттям і застосуванням багатосторонніх угод СОТ;
- проведення багатосторонніх переговорів;
- спостереження за торговельною політикою;
- збір, вивчення і надання інформації з питань торговельної політики.

Найважливішими принципами Світової організації торгівлі в області регулювання світової торгівлі і міжнародної торговельної політик є:

– найбільшого сприяння та недискримінації – будь-які преференції на імпортований продукт поширюються на продукт походженням з будь-якої країни-учасниці або призначений для неї;

– національного режиму – надання імпортованим із країн-учасниць товарам національного режиму внутрішніх податків, зборів, що регулюють внутрішню торгівлю;

- захисту національної промисловості – використання для розвитку національної промисловості лише тарифних методів, а не кількісних обмежень, податків, стандартів;
- створення сталої бази торгівлі – обов'язкове дотримання погоджених тарифних рівнів, неможливість їх підвищення і поступовість скорочення у процесі переговорів;
- сприяння справедливій конкуренції – стосується питань демпінгу і субсидій;
- загальної заборони кількісних обмежень імпорту – стосується торгівлі сільськогосподарськими товарами, текстилем, сталлю тощо з метою захисту платіжного балансу, призупинення зменшення запасів іноземної валюти;
- допустимих дій у надзвичайних обставинах – вилучення конкретних зобов'язань у межах СОТ у надзвичайних умовах;
- регіональних торгових домовленостей – преференції всередині регіональних економічних угруповань при дотриманні жорстких критеріїв.

Питання для самоперевірки

1. Назвіть основні передумови міжнародної економічної інтеграції.
2. Які є бар'єри на шляху пересування капіталів і факторів виробництва?
3. Назвіть основні повноваження Ради Європейського Союзу.
4. Які із принципів Світової організації торгівлі є найважливішими в області регулювання світової торгівлі і міжнародної торговельної політик?

ТЕМА 2. ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ І РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

- 2.1. Європа після Другої світової війни – початок співпраці (1945–1954)
- 2.2. Етапи розширення Європейського Союзу

2.1. Європа після Другої світової війни – початок співпраці (1945-1954)

Історичні корені Європейського Союзу лежать у результатах Другої світової війни. Серед найбільш важливих причин європейської інтеграції можна виділити наступні:

- потреба миру та безпеки. Нова Європа та країни цієї Європи повинні були гарантувати, що більше ніколи не повториться жорстокість обох світових воєн. Спільне прийняття рішень мало стати перешкодою для появи нових конфліктів, а тісна політична та економічна співпраця мали стати успішним бар'єром перед комунізмом, який набирив усе більших обертів, а також перед економічною експансією США в Європі;

– сподівання на економічний розвиток та добробут. Співпраця в межах об'єднаної Європи мала дати їй мешканцям економічну стабільність та успіх. Утворення спільного ринку мало оптимізувати економічну діяльність та розвиток торгівлі в межах цілого континенту. Спільний ринок мав бути також гарантією вільного руху осіб, капіталу, товарів та послуг;

– утримання економічного та політичного значення на міжнародній арені. Європейці добре розуміли, що обидві світові війни значно ослабили позиції європейських країн у світі. Лише тісна співпраця у цих сферах допомогла б повернути їм владу, яку вони втратили.

Ідею створення «Сполучених Штатів Європи» уперше висловив у вересні 1946 року прем'єр-міністр Великої Британії Вінстон Черчилль у м. Цюрих менш ніж за півтора роки після закінчення Другої світової війни, який у промові сказав: «ми маємо тепер будувати свого роду Сполучені Штати, Європи першим кроком має стати партнерство між Францією та Німеччиною, Франція та Німеччина повинні взяти на себе ініціативу разом».

У 1947 році за сприяння Вінстона Черчилля створений Рух Об'єднаної Європи. Західноєвропейські країни створюють Раду Європи у 1949 році.

«Холодна війна» та слабкість Ради Європи призвели до того, що з'явилися пропозиції звуження економічної та політичної співпраці. Йшлося насамперед про економічне «зв'язування» Франції та Німеччини, що гарантувало би мир у Європі. Серед інших, такий погляд мали члени французького уряду Жан Моне та Роберт Шуман.

Відомий плакат, присвячений зародженню європейської інтеграції, зображує двох чоловіків – Жана Моне та Роберта Шумана, які стояли разом на початку Європейського співтовариства.

Ця дата (9 травня 1950 року) – день, коли Роберт Шуман, тодішній міністр закордонних справ Франції, оголосив про безпрецедентний план розміщення всього франко-німецького видобутку вугілля та сталі під загальним Вищим органом влади в рамках організації, відкритої для участі інших країн Європи. Жан Моне, високопоставлений французький чиновник, був «мізком», який стояв за ініціативою.

Пропозиція Шумана–Моне, відома як «декларація Шумана», вважається початком створення того, що зараз є Європейським Союзом. У ній були наступні пропозиції:

– передання французької та німецької видобувної та металургійної галузей під спільне наддержавне керівництво;

– створення спільної економічної бази як передумови утворення європейської федерації;

– звільнення від усіх митних платежів у переміщенні вугілля та сталі між країнами-членами новоствореної організації;

– скликання міжнародної конференції, яка підготує договір, що міститиме вищезгадані пропозиції.

Коротка, проста заява Шумана окреслила стратегію узгодження економічного відновлення Німеччини та національної безпеки Франції. Приймавши нещодавно створену ФРН як економічну рівність і передавши відповідальність за вугільну і сталеву промисловість обох країн наднаціональному органу, План Шумана дав поштовх до теперішнього поняття європейської інтеграції.

На момент декларації Шумана Жан Моне був директором французького плану модернізації. План був розроблений з метою капітального ремонту економіки Франції, яка виявила ознаки серйозної хвороби задовго до Другої світової війни. Не покращуючи свої показники та конкурентоспроможність, Франція не змогла б задовольнити внутрішні потреби економічного зростання, тепер вона змогла б відігравати провідну роль у новому міжнародному порядку. Добре усвідомлюючи необхідність збільшення національного виробництва, підвищення продуктивності праці, підвищення зовнішньої торгівлі, максимізацію зайнятості та підвищення рівня життя, генерал Шарль де Голль, лідер тимчасового уряду, сформованого відразу після визволення, доручив Жану Моне досягти цих цілей на чолі новоствореного управління з економічного планування.

Під час Другої світової війни Жан Моне зробив висновок, що економічна інтеграція є єдиним засобом, завдяки якому можна уникнути можливих конфліктів в Європі у майбутньому. У 1943 р. Жан Моне стверджував, що «держави Європи повинні створити федерацію або «європейське утворення», що зробить їх єдиним економічним утворенням». У своїх спогадах Жан Моне описав процес прийняття декларації Шумана. Моне направив свою пропозицію щодо громади вугілля та сталі як Рене Плевену, прем'єр-міністру Франції, так і Шуману. Плевен не зреагував швидко на пропозицію Моне, що дозволило Шуману взяти на себе ініціативу.

Перед тим, як пропозиція могла бути оприлюднена, Жан Моне та Роберт Шуман потребували схвалення трьох ключових сторін: уряду Франції, Німеччини та США. 9 травня 1950 року Шуман одночасно поставив цю пропозицію перед власним кабінетом у Парижі та подав її до уваги канцлера ФРН Конрада Аденауера в м. Бонні (ФРН). Німецький лідер відповів позитивно, адже теж мав прагнення до франко-німецького примирення.

Для Роберта Шумана та Жана Моне європейська інтеграція означала, по суті, франко-німецьку інтеграцію. Німеччина була традиційним ворогом, економічною енергетикою Європи та країною, яка становила найбільшу загрозу для Франції. Франко-німецьке примирення за допомогою «європейської» інтеграції, очевидно, запропонувало єдину можливість уникнути повторення катастрофічного конфлікту, який характеризувався першими п'ятьма десятиліттями ХХ століття. Завдяки цьому було досягнуто консенсусу щодо національних інтересів: з одного боку, Франція отримала можливість брати участь у контролі німецьких вугільної та металургійної

галузей, а з іншого – ФРН змогла стати рівноправним партнером для інших держав.

Хоча план Шумана–Моне передбачав, що майбутня організація буде відкрита для інших країн, які бажають вступити до неї, однак на той час «інші країни Європи» означали насправді сусідні країни Бельгію, Нідерланди та Люксембург (відомі як країни Бенілюксу) на півночі та Італію – на півдні.

Престиж Моне у французькій політиці, можливо, був високим, але його пропозиція щодо нового об'єднання не проходила легко процедури узгодження країн, що ведуть переговори: Франція, Німеччина, Італія, Бельгія, Нідерланди та Люксембург. Жан Моне вважав, що переговори, які розпочалися в червні 1950 р., закінчаться до кінця літа, але вони не закінчилися до квітня 1951 року.

Договір про створення Європейського співтовариства з вугілля та сталі (Паризький Договір (ЄОВС)) (англ. the Treaty of Paris establishing the European Coal and Steel Community (ECSC)) був підписаний 18 квітня 1951 року в Парижі, набув чинності 23 липня 1952 року після ратифікації парламентами держав-членів. Договір був підписаний на термін 50 років, заснований на плані Шумана–Моне. Нарешті Європейське співтовариство з вугілля та сталі (ECSC) почало діяти в серпні 1952 року.

2.2. Етапи розширення Європейського Союзу

Першими учасниками європейської інтеграції були шість держав Західної Європи: Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, ФРГ, Франція. Перше розширення Європейських Співтовариств трапилось на початку 70-х рр. ХХ ст., коли до лав Європейських співтовариств приєдналися Велика Британія, Данія та Ірландія.

У 80-х рр. кількісний склад держав-членів збільшився з 9 до 12, зокрема у 1981 р. вступила Греція, а в 1986 р. – Іспанія та Португалія. Після створення Європейського Союзу відбулось декілька хвиль розширення. Так, у 1995 р. членами об'єднання стали Австрія, Фінляндія, Швеція.

У 2004 р. відбулось найбільше розширення з моменту початку інтеграційного процесу, зокрема до ЄС приєдналися Латвія, Литва, Естонія, Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина, Словенія, Кіпр, та Мальта.

У 2007 р. до ЄС вступили Болгарія та Румунія. Останнє розширення ЄС відбулося 1 липня 2013 року, коли до лав ЄС приєдналася Хорватія. Таким чином, наразі сукупна кількість держав, які входять до об'єднання, склала 27.

Слід зазначити, що відповідно до ст. 49 ДЄС будь-яка європейська країна, яка поважає цінності ЄС і зобов'язується втілювати їх у життя, може звернутися із заявою про приєднання її в члени Союзу. У цьому разі,

Європейський парламент і національні парламенти сповіщаються про таку заяву. Держава-заявниця направляє свою заяву до Ради; Рада діє одногосно після консультації з Комісією і після отримання згоди від Європейського парламенту, який ухвалює постанову кваліфікованою більшістю членів, що входять до його складу. Враховуються критерії відповідності вимогам, встановленим Європейською радою.

Умови прийняття і зміни, які таке прийняття тягне для Договорів, на яких базується Європейський Союз, є предметом домовленостей між державами-членами і державою-заявницею. Така угода підлягає ратифікації усіма державами-членами відповідно до конституційних вимог кожної з них.

Варто звернути увагу, що зі змінами Лісабонського договору, держави-члени отримали право вийти із складу ЄС (ст. 50 ДЄС).

Слід зазначити, що вступ нових членів зумовив динамічний розвиток інституційної структури ЄС. Так, протягом останніх років інститути ЄС перебувають у стадії реформування з метою збільшити їх ефективність та легітимність. Також, зростання кількості держав-членів Європейського Союзу зумовило необхідність пошуку оптимальних шляхів реформування системи прийняття рішень в рамках інституційної структури ЄС, зокрема у Раді ЄС.

Питання для самоперевірки

1. Що є основними причинами європейської інтеграції?
2. Перелічіть основні пропозиції «Плану Шумана».
3. Назвіть основні етапи розширення Європейського Союзу.

ТЕМА 3. ПАКТ СТАБІЛЬНОСТІ І ЗРОСТАННЯ

- 3.1. Сутність та зміст Пакту стабільності і зростання
- 3.2. Характеристика критеріїв Маастрихтського договору
- 3.3. Історія розвитку та становлення Європейської валютної системи в сучасних умовах

3.1. Сутність та зміст Пакту стабільності і зростання

Пакт стабільності і зростання – угода країн ЄС з приводу нормативів низки економічних показників з метою створення Економічного і валютного союзу (ЕВС), ефективного функціонування національних економік. Задуманий як гарант стабільності євро, ПСЗ стосується не стільки грошово-кредитної, скільки державної фінансової політики.

Пакт стабільності і зростання тісно пов'язаний зі створенням ЄВС і, щоб уникнути надмірного бюджетного дефіциту після введення євро, договір з економічним і валютним союзом, при визначенні критеріїв, при

яких країни могли б прийняти євро, не відображає бюджетної політики після його впровадження. У цьому сенсі Пакт стабільності і зростання можна вважати прямим продовженням економічного і валютного союзу. Цей пакт пов'язаний зі здоров'ям також належного управління публічними фінансами в країнах-членах ЄС з менш відповідальною бюджетної політики довіри збиток в євро, а також економічної стабільності в зоні євро та в інших країнах-членах. Інша мета полягає у створенні загальної фіскальної політики.

Пакт стабільності і зростання отримав першу серйозну критику з періоду 2002–2005 років, коли Франція і Німеччина неодноразово порушували критерії збереження дефіциту до 3 % ВВП, і Рада ЕКОФІН, незважаючи на рекомендації Комісії, відмовила вводити санкції проти них.

Після тривалих дискусій у грудні 2004 року було ухвалено принципове рішення про реформування Пакту. Остаточні поправки до Пакту, опрацьовані фінансистами 25 країн Євросоюзу, були затверджені на саміті ЄС у Брюсселі 22 березня 2005 року. Було встановлено, що метою середньострокової бюджетної політики держав-учасниць зони євро повинно бути досягнення бездефіцитного циклічно скоригованого бюджету або розмір дефіциту такого бюджету не має перевищувати 1 % ВВП.

Рішення про створення ЄМС в грудні 1991 року в нідерландському місті Маастріхті прийняла Європейська Рада, і пізніше включила його в Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір), в якому також визначені критерії для приєднання до ЄМС.

У листопаді 2008 року у зв'язку з кризовою фінансово-економічною ситуацією Європейська комісія запропонувала дещо пом'якшити правила Пакту стабільності та зростання стосовно бюджетного дефіциту. В умовах світової фінансової кризи державам-членам ЄС дозволено виходити за допустиму межу дефіциту державного бюджету на рівні 3 % ВВП. Однак це послаблення поширюється тільки на країни, у яких дефіцит бюджету буде перевищувати встановлене значення у 3 % ВВП лише незначною мірою та не більше одного року.

Після цього країни ЄС зобов'язані поповнити нестатки бюджетних коштів, що виникли внаслідок послаблення фінансової політики, та забезпечити довгострокову стабільність бюджетної позиції.

У листопаді 2011 року до Пакту стабільності та зростання внесені зміни Європейського Парламенту і Ради. Зазначені зміни спрямовані на посилення координації економічної та фіскальної політики держав-членів ЄС шляхом оцінювання і моніторингу національних програм стабільності (країни-члени зони євро) та конвергенції (інші держави ЄС) з боку Ради і Європейської Комісії з метою попередження виникнення надмірного дефіциту бюджету загального уряду для підтримання у межах Союзу зростання та зайнятості. Кожна держава ЄС повинна мати середньострокові цілі для бюджетної позиції (у межах країн зони євро від 1 % ВВП до

профіциту циклічно скоригованого бюджету загального уряду). За підсумками 2011 року, тільки дві країни зони євро мали профіцитний бюджет загального уряду: Естонія (1,0 %) та Швеція (0,3 % ВВП).

Середньострокові бюджетні цілі повинні переглядатися кожні три роки з урахуванням впливу структурних реформ на стійкість державних фінансів. Зазначені бюджетні цілі мають бути включені до середньострокових бюджетних рамок країни відповідно до глави IV Директиви Ради 2011/85/ЄС від 8 листопада 2011 року. Програми стабільності та конвергенції повинні базуватися на найбільш імовірному макрофіскальному сценарії або на найбільш обережному (найменш витратному) сценарії розвитку з урахуванням останніх оновлених прогнозів Європейської комісії.

Встановлено новий контрольний показник щодо скорочення валового боргу загального уряду. Відтепер визначено, що валовий суверенний борг країн зони євро, у яких він перевищує 60 % ВВП, зменшується достатньою мірою та в задовільному темпі наближається до контрольного значення лише у разі його скорочення на 5 % порівняно з середнім показником за попередні три роки.

До створення Економічного і валютного союзу (ЕВС) взаємовплив на економічну політику країн-членів здійснювався в основному за допомогою інструментів торгової і структурної політики (загальноєвропейські транспортні проекти, екологія, сприяння науки і досліджень і т.д.) або мікро-економічного регулювання (регулювання окремих аспектів діяльності підприємств, наприклад – у сфері охорони праці). У 1990-х рр. за рішенням Маастрихтського договору вперше був задіяний весь комплекс засобів, включаючи інструментарій макроекономічного регулювання.

Рис. 3.1. Напрями політики ЄС

Формування ЕВС відбувалося в три етапи і завершилося запровадженням єдиної європейської валюти, яка поступово замінила національні грошові знаки. В середині ЕВС економічний і валютний елементи інтеграції органічно пов'язані і не можуть існувати окремо. Так, загальна економічна політика потрібна, щоб сформувати на території всіх країн-членів єдиний

економічний простір, а валютний союз, обслуговуючи цей простір, не може функціонувати при національних темпах інфляції, процентних ставках, рівнях державної заборгованості, що істотно різняться.

3.2. Характеристика критеріїв Маастрихтського договору

Найсильніші імпульси поглиблення інтеграції в ЄС дав Маастрихтський договір про Європейський Союз (він є основною частиною комплексу Маастрихтських угод). Офіційно договір набув чинності 1 листопада 1993 року. Членами Європейського Союзу стали Бельгія, Велика Британія, Греція, Данія, Ірландія, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Португалія, Франція, ФРН з 1 січня 1995 року. До них приєдналися Австрія, Швеція та Фінляндія.

Цілі Євросоюзу, заявлені в Маастрихтському договорі, охоплювали дуже широке коло питань. Нова організація була покликана сприяти економічному та соціальному прогресу європейських народів, високому рівню зайнятості і досягненню збалансованого, сталого розвитку, сприяти утвердженню самобутності Союзу на міжнародній арені за допомогою здійснення спільної зовнішньої політики та політики безпеки, посилити захист прав та інтересів громадян, зберігати і розвивати Союз як «простір свободи, безпеки та законності». Маастрихтський договір ввів особливий принцип «збереження досягнень Співтовариств», тобто визнання юридичної сили всіх створених за попередні роки норм європейського права.

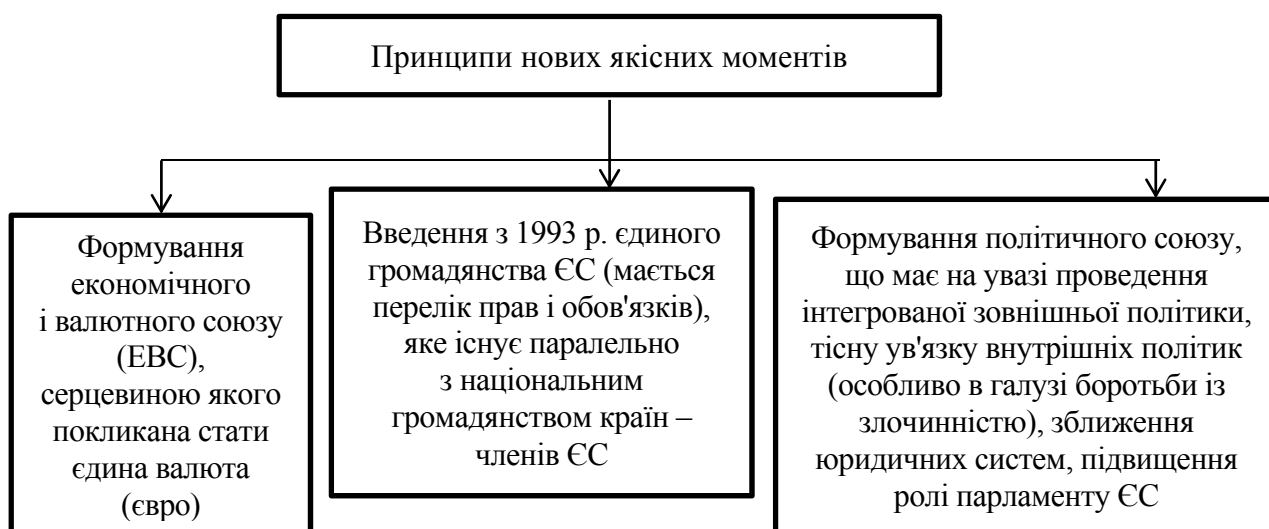

Рис. 3.2. Принципи нових якісних моментів розвитку ЄС

Країни-учасниці Європейського Союзу, ще не приєдналися до Єврозони, повинні виконати декілька умов введення єдиної валюти, або так звані Маастрихтські критерії.

Головна мета Маастрихтських критеріїв – забезпечити, щоб до Єврозони приєдналися тільки ті країни ЄС, економічні умови яких забезпечують збереження стабільності цін і ефективне функціонування Єврозони.

Критерії необхідно виконувати на підставі поточних даних, але одночасно відповідність цим критеріям конвергенції відіграє істотну роль не тільки в якийсь конкретний момент, але і в тривалому періоді часу. З цієї причини при оцінці держави особлива увага приділяється стійкості конвергенції.

3.3. Історія розвитку та становлення Європейської валютної системи в сучасних умовах

Рухаючись по шляху створення внутрішнього європейського ринку, держави-члени ЄС пройшли важкий шлях становлення і розвитку нових економічних і фінансових відносин. Вчинені в 50–60-х рр. минулого століття перші кроки з побудови єдиного валютного ринку призвели до створення на початку нинішнього століття потужної міжнародної структури – Європейського центрального банку і появи нової міжнародної грошової одиниці – євро, яка стала безперечним символом і вінцем європейської валютної інтеграції.

Європейська валютна система є регіональною міждержавною валютною системою і являє собою зону стабільних валютних курсів. Існує вона з 1979 року.

ЄВС – це угода про взаємні курси валют. Коливання курсу двостороннього валютного обміну допускалося з 2,25 до 15 % в той чи інший бік. З виникненням загрози досягнення межі курсів певної валюти обов'язковою була інтервенція за рахунок взаємного надання центральними банками необмежених кредитів. Така форма короткострокового кредитування (на три місяці) дозволяла державам справитись з тимчасовим дефіцитом платіжного балансу. Інтервенція впливала не тільки на валютні курси, але й змінювала кількість грошей в обігу, тобто центральний банк, купуючи валюту іншої країни, скорочував її обсяг в країні-емітенті.

Створення ЄВС було стабілізувальним моментом по відношенню до цін і курсів в рамках ЄС, що сприяло формуванню єдиного ринку. Однак вона не вирішувала проблему проведення єдиної валютної політики. Практично німецька марка стала провідною валютою системи. Інші країни в своїй грошовій політиці вимушені були пристосовуватися до дій Німеччини. Виходом з цього положення було створення валютного союзу, який повинен був покласти край нерівності національних валют і проводити єдину валютну політику ЄС. В якості організаційної структури була використана модель Федеральної резервної системи США і здійснений перехід до єдиної валюти – ЄВРО. Це був якісно новий етап в розвитку світової грошової системи.

Валютна і економічна інтеграції в рамках ЄС пройшли три стадії у своєму розвитку. Всі три стадії ознаменували собою різні етапи створення та функціонування Економічного і валютного союзу держав-членів ЄС. Перший етап охоплював період з 1 січня 1988 по 31 грудня 1993 року і базувався на ще не оновленій версії Римського договору 1957 року. Перша стадія в розвитку ЕВС припускала широке співробітництво між центральними банками держав-членів з різних аспектів валютної політики і між урядами держав-членів з питань економічної політики. Друга стадія охоплювала період з 1 січня 1994 по 31 грудня 1998 року і означала перехід до ще тіснішої співпраці у всіх областях валютної та економічної політики, створення нової структури - Європейського валютного інституту, основним завданням якого стала підготовка до третьої стадії ЕВС і створенню ЄЦБ.

З моменту створення ЄЦБ ЄВІ припинив своє існування. Частина його функцій перейшла до ЄЦБ, і це головним чином стосувалося його повноважень щодо тих держав, які не беруть участь в «зоні євро». Третя стадія в розвитку ЕВС почалася 1 січня 1999 року в рамках третьої стадії відбулося введення в готівковий обіг єдиної грошової одиниці – євро з 1 січня 2002 року на території 12 держав-членів ЄС.

Європейський Центральний Банк був заснований в 1998 р. у відповідності з Договором, досягнутим між 11 європейськими державами: Бельгією, Німеччиною, Іспанією, Францією, Ірландією, Італією, Люксембургом, Нідерландами, Австрією, Португалією та Фінляндією. Європейська Система Центральних Банків складається з Європейського Центрального Банку та центральних банків держав, що є її членами.

Так, валютний інститут Люксембургу, створений спеціально для вирішення завдань переходу на євро, вважається центральним банком цієї країни. Основною метою Європейської Системи Центральних Банків є утримання рівня інфляції не більше 2,5 % на рік, а також сприяння реалізації ефективної економічної політики, що проводиться Співтовариством. Система діє у відповідності з принципом відкритої ринкової економіки з вільною конкуренцією, підтримуючи ефективний розподіл ресурсів.

Європейський Центральний Банк знаходиться у Франкфурті-на-Майні (Німеччина). У його штат входять представники всіх держав-членів Європейського Союзу.

ЕСВ працює в близькому співробітництві з національними центральними банками, щоб підготовляти і здійснювати рішення, прийняті керівними органами Європейського Центрального Банку: Управлінською радою, Виконавчою радою і Генеральною радою.

Президент ЕСВ та інші п'ять членів Управлінської ради призначаються державами-членами ЄС на восьмирічний термін. Ніхто з членів ради не може після завершення свого терміну знову бути призначеним в нього.

Європейський Центральний Банк – головна складова Євросистеми. Таке його положення означає, що завдання, делеговані ЄСВ, виконуються ним самим або національними центральними банками, які входять у систему. Головне завдання Євросистеми полягає в тому, щоб підтримувати в зоні євро цінову стабільність, зберігаючи таким чином купівельну спроможність єдиної європейської валюти.

Щоб дати громадськості можливість стежити за діяльністю банку і оцінювати ступінь його успіху у проведенні єдиної валютної політики Європи, ЄСВ встановив конкретний показник, на підставі якого можна судити про те, як банк справляється зі своїм головним завданням. Стабільність цін у Європі вважається досягнутою, якщо споживчі ціни збільшуються не більше ніж на 2 відсотки на рік.

Організація роботи Європейського Центрального Банку ґрунтується на діяльності та рішенні його управлінських структур: Управлінської, Виконавчої та Генеральної рад.

Управлінська рада – це найвища управлінська ланка Європейського Центрального Банку. Вона включає в себе шість членів Виконавчої ради та голів 13 національних банків країн зони євро. Головує в управлінській раді президент ЄСВ.

Головне завдання ради полягає у визначенні валютної політики зони євро і, зокрема, у встановленні процентних ставок, за якими комерційні банки можуть купувати гроші від центрального банку.

При здійсненні своїх завдань і функцій ЄЦБ та НЦБ повинні керуватися рішеннями Керуючої ради або Виконавчого комітету. Керуюча рада є вищим органом ЄЦБ, саме він приймає основні рішення в галузі європейської валютної політики. Вона включає до свого складу Виконавчий комітет і глав НЦБ держав, що входять в зону євро. Виконавчий комітет як виконавчий орган відповідає за втілення в життя валютної політики, виробленої Керуючою радою, та здійснює поточне керівництво ЄЦБ. Виконавчий комітет складається з Президента, Віце-президента і чотирьох членів, які призначаються на рівні ЄС.

Кожному члену Керуючої ради ЄЦБ належить один голос, рішення приймаються простою більшістю голосів. Право голосу здійснюється особисто. Для того щоб Рада керуючих мала можливість проводити голосування, встановлюється кворум у 2/3 членів, які мають право голосу. Якщо кворум не досягнуть, то Президент ЄЦБ має право скликати позачергове засідання, на якому рішення можуть прийматися за відсутності даного кворуму.

Засідання Керуючої ради проводяться не рідше 10 разів на рік і є конфіденційними. І в Керуючій раді, і у Виконавчому комітеті Президент ЄЦБ володіє правом вирішального голосу. Керуюча рада складається з членів Виконавчого комітету (шість осіб) і керуючих НЦБ держав-членів ЄС, грошовою одиницею яких є євро. Кожен член Керуючої ради має один

голос. В даний час кількість членів Керуючої ради становить 22 людини, кожен член Виконавчого комітету має один голос, а число керуючих НЦБ, що мають в своєму розпорядженні право голосу, становить 15.

Ці голоси надаються і піддаються ротації. З дня, коли число керуючих НЦБ перевищить 15, і до тих пір, поки воно не досягне 22, керуючі НЦБ розподіляються на дві групи виходячи з класифікації за розміром частки держави-члена відповідного НЦБ в сукупному ВВП і в сукупному об'єднаному балансі валютно-фінансових інститутів держав-членів ЄС, грошовою одиницею яких є євро. Часткам у сукупному ВВП і в сукупному об'єднаному балансі валютно-фінансових інститутів надається вага, рівна відповідно $5/6$ і $1/6$. Перша група складається з п'яти керуючих, а друга група – з інших керівників. Частота здійснення прав голосу керуючих, що належать до першої групи, повинна бути не нижче тієї, з якою здійснюються права голосу керуючих, що належать до другої групи. При дотриманні вищевикладеного першій групі відводяться чотири голоси, а другій групі – 11 голосів.

Генеральна рада – орган управління третього рівня. Він включає в себе президента і віце-президента банку, глав національних центральних банків усіх 27 країн Європейського Союзу. Генеральна рада робить свій внесок у консультативну та координуючу роботу ЕСВ, а також допомагає у підготовці майбутнього розширення зони євро.

Економічний і монетарний союз (ЕМС) – найвищий ступінь економічної інтеграції країн-учасниць ЄС. Одночасно він є і головним інструментом для досягнення основних цілей економічної політики ЄС – стабільного зростання і низької інфляції. ЕМС означає: єдину валюту – євро – у всіх державах ЕМС або Єврозоні; єдину монетарну політику в усій Єврозоні, реалізовану Європейським Центральним Банком спільно з центральними банками держав Єврозони. Його основна мета – стабільність цін; координування економічної і фінансової політики між країнами-учасницями. Єврозона поступово розширюється – все нові країни ЄС вводять євро.

Щоб перейти на євро, країни-учасниці ЄС, що ще не приєдналися до Єврозони, повинні виконати декілька умов введення єдиної валюти або так звані Маастрихтські критерії. Рішення про створення ЕМС в грудні 1991 року в нідерландському місті Маастрихті прийняла Європейська Рада, і пізніше включила його в Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір), в якому також визначені критерії для приєднання до ЕМС.

Валюта Євро була введена як засіб платежу 1 січня 1999 року в одинадцяти державах Євросоюзу: Австрії, Бельгії, Німеччині, Голландії, Ірландії, Іспанії, Італії, Люксембурзі, Португалії, Фінляндії, Франції. 1 січня 2001 року євро прийняла дванадцята країна – Греція. Простір, на якому введено євро, називається Єврозоною.

Однак з 1 січня 1999 року до кінця 2001 р. в обігу не було ні банкнот, ні монет євро. Валюта оберталася лише в безготівковій формі. В євро можна

було відкрити банківський рахунок, але не можна було отримати їх у готівковій формі. Банкноти та монети виплачувалися в національній валюті, при цьому перерахунок проводився за жорстко встановленим курсом. Можна було також розплачуватися кредитними картами в Євро в магазинах.

Цей період був підготовчим для переходу на готівкові євро, в тому числі для звикання населення до нових цін; цінники в магазинах вказували дві ціни: в національній валюті і євро. Існувало і технічне обмеження: потрібно було надрукувати майже 15 мільярдів банкнот і викарбувати більше 51 мільярда монетами. Банкноти та монети євро введено в обіг 1 січня 2002 року. 1 січня 2007 року до Єврозони приєдналася Словенія, яка замінила словенський талер на загальноєвропейську валюту. Роком пізніше євро прийняли Кіпр і Мальта, замінивши ним кіпрський фунт і мальтійську ліру. Нарешті, 1 січня 2009 року до Єврозони приєдналася Словаччина, яка стала шістнадцятою державою «Євролинд». З 1 січня 2011 року на євро переходить також Естонія. Фактично в Єврозоні виявилася також Чорногорія, яка раніше використовувала в якості національної валюти німецькі марки.

На відміну від ЕКЮ євро не просто розрахункова одиниця, а й повноцінна валюта, функціонуюча як у вигляді грошей на рахунках, так і у формі банкнот і монет. Циркуляцію євро регулює створений Центральний банк ЄС. Перехід до євро здійснювався поетапно 1 січня 1999 року. Спочатку вона функціонувала паралельно з національними валютами, причому 1 січня 1999 року не всі країни – члени ЄС змогли розпочати перехід до євро, оскільки частина з них не виконала необхідних для цього вимог.

Питання для самоперевірки

1. Що таке Пакт стабільності і зростання?
2. Визначте основні характеристики Маастрихтського договору.
3. Що таке Європейська валютна система?
4. Назвіть основні напрями політики ЄС.

ТЕМА 4. ОРГАНИ ТА ІНСТИТУТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

- 4.1. Загальний опис інституцій ЄС та їх функцій
- 4.2. Інституційна основа Європейського Союзу
- 4.3. Інші установи та органи Європейського Союзу

4.1. Загальний опис інституцій ЄС та їх функцій

Європейський Союз має інституційну базу, спрямовану на просування та захист своїх цінностей, цілей та інтересів, інтересів своїх громадян та інтересів своїх країн-членів. Налагоджена структура також сприяє забезпеченню узгодженості, ефективності та постійності політики та дій ЄС. Відповідно до статті 13 Договору про Європейський Союз, існує 7 інституцій у ЄС:

- Європейський Парламент;
- Європейська рада;
- Рада Європейського Союзу;
- Європейська Комісія;
- Суд Європейського Союзу;
- Суд аудиторів.
- Європейський центральний банк.

Кожна установа діє у межах своєї компетенції, наданої Договорами відповідно до процедур, умов та цілей, визначених у них.

Європейському парламенту, Раді та Комісії допомагають Європейський економічний та соціальний комітет та Комітет регіонів, які виконують консультативні функції. Унікальність інституційної структури Європейського Союзу полягає у наступному:

- пріоритети ЄС визначаються Європейською радою, яка об'єднує лідерів на національному рівні та на рівні ЄС;
- безпосередньо обрані депутати Європарламенту представляють європейських громадян у Європарламенті;
- інтереси ЄС загалом просуваються Європейською комісією, члени якої призначаються національними урядами;
- уряди захищають національні інтереси своєї країни в Раді Європейського Союзу.

Європейська рада визначає загальний політичний напрямок ЄС, але не має повноважень приймати закони. Президент Європейської ради, глави держав або урядів та Президент Комісії збираються разом декілька разів за необхідності, але принаймні двічі кожні 6 місяців.

Законотворчість у ЄС відбувається через три основні інститути:

- Європейський Парламент, який представляє громадян ЄС і безпосередньо їх обирає;
- Рада Європейського Союзу, яка представляє уряди окремих країн-членів. Президентство у Раді ЄС відбувається по чергову країнами-членами;
- Європейська Комісія, яка представляє інтереси Союзу в цілому.

Разом ці три інститути розробляють, використовуючи «звичайну законодавчу процедуру», політику та закони, які застосовуються в усьому ЄС. Комісія пропонує нові закони, а Парламент та Рада їх приймають. Потім Комісія та країни-члени реалізують їх, а Комісія забезпечує правильне застосування та виконання законів.

Дві інші установи відіграють життєво важливі ролі у сфері судової влади:

- Суд Європейського Союзу підтримує верховенство європейського права;
- Суд аудиторів перевіряє фінансування діяльності ЄС.

Повноваження та відповідальність усіх цих інститутів закладені в Договорах, які є основою всього, що робить ЄС. Вони також встанов-

люють правила та процедури, яких повинні дотримуватися інституції ЄС. Договори узгоджуються президентами та / або прем'єр-міністрами всіх країн ЄС та ратифікуються їх парламентами.

В ЄС є ряд інших інституцій та міжвідомчих органів, які виконують спеціалізовані ролі, серед них:

- Європейський центральний банк відповідає за європейську грошово-кредитну політику;
- Європейська служба зовнішніх справ надає допомогу Верховному представнику Союзу із закордонних справ та політики безпеки. Верховний представник очолює Раду з закордонних справ та проводить спільну зовнішню політику та політику безпеки, а також забезпечує узгодженість та координацію зовнішніх дій ЄС;
- Європейський економічний та соціальний комітет представляє громадянське суспільство, роботодавців та службовців;
- Європейський комітет регіонів представляє регіональні та місцеві органи влади;
- Європейський інвестиційний банк фінансує інвестиційні проекти ЄС та допомагає малому бізнесу через Європейський інвестиційний фонд;
- Європейський омбудсмен розслідує скарги на неправильне управління установами та органами ЄС;
- Європейський інспектор із захисту даних захищає конфіденційність особистих даних людей;
- Служба публікацій Європейського Союзу;
- Європейська служба із підбору персоналу набирає персонал для установ ЄС та інших органів;
- Європейська школа управління проводить навчання з певних напрямків для працівників установ ЄС;
- інші спеціалізовані установи та децентралізовані органи, які вирішують цілий ряд технічних, наукових та управлінських завдань.

4.2. Інституційна основа Європейського Союзу

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ

Європейський парламент (ЄП) – єдиний безпосередньо обраний орган ЄС і одна з найбільших демократичних асамблей у світі. У Парламенті 705 парламентарів представляють близько 500 мільйонів громадян ЄС. Вони обираються один раз на 5 років виборцями з усіх 27 країн ЄС. Її представники називаються членами Європарламенту – депутатами Європарламенту.

Всі Європарламентарі є членами 7 політичних груп, які організовані не за національністю, а за політичною приналежністю. Депутати Європарламенту беруть участь у 23 комітетах для підготовки роботи до пленарних засідань парламенту. 44 делегації парламенту підтримують відносини та обмінюються інформацією з парламентами країн, які не є членами ЄС.

Кожна країна приймає рішення про те, як будуть відбуватися вибори до Європейського парламенту. Проте кожна країна повинна гарантувати рівність статей та таємне голосування. Вибори в ЄС проводяться пропорційно. Вік для голосування – 18 років, окрім Австрії, де він 16 років. Місця розподіляються на основі населення кожної країни-члена. Трохи більше третини євродепутатів (39,5 %) – жінки. Вік наймолодшого євродепутата 21, найстаршого – 83, а середній вік становить 50 років. Євродепутати ділять час між своїми округами, Страсбургом, де проводяться 12 пленарних засідань на рік, та Брюсселем, де вони відвідують додаткові пленарні засідання, а також засідання комітетів та політичних груп.

Кількість членів Європарламенту в країні визначається рішенням Європейської ради, прийнятим одноголосно на пропозицію ЄП. Жодна країна не має менше ніж 6 або більше 96 депутатів: Німеччина: 96, Франція: 79, Італія: 76, Іспанія: 58, Польща: 52, Румунія: 33, Нідерланди: 29, Бельгія: 21, Чехія: 21, Португалія: 21, Греція: 21, Угорщина: 21, Швеція: 21, Австрія: 19, Болгарія: 17, Данія: 14, Фінляндія: 14, Словаччина: 14, Ірландія: 13, Хорватія: 12, Литва: 11, Латвія: 8, Словенія: 8, Естонія: 7, Кіпр: 6, Люксембург: 6, Мальта: 6.

Основні функції ЄП наступні:

- законодавча влада: Європейський Парламент є співзаконодавцем. Для прийняття більшості правових актів законодавча влада розділена між ним та Радою ЄС шляхом звичайної законодавчої процедури;

- бюджетна влада: ЄП ділить бюджетні повноваження з Радою при голосуванні за річний бюджет, що робить його виконання примусовим через підпис Президента Парламенту та контролює його виконання;

- повноваження контролю над установами ЄС, зокрема Комісією. ЄП може дати або відмовитись у призначенні уповноважених та має повноваження звільнити Комісію як орган шляхом винесення заяви про недовіру. Він також здійснює контроль за діяльністю ЄС шляхом письмових та усних питань, поставлених Комісії та Раді. Він створює тимчасові комітети та комітети розслідування, доручення яких не обов'язково обмежується діяльністю інституцій ЄС, але може поширюватися на дії, вжиті країнами ЄС у реалізації політики ЄС.

РАДА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Рада Європейського Союзу («Рада») є одним із головних органів, що приймають рішення у ЄС. У її засіданнях беруть участь міністри з 27 країн ЄС. У Раді країни приймають закони та координують політику. Штаб-квартира Ради знаходиться у Брюсселі, проте деякі її засідання проводяться у Люксембурзі. Засідання Ради (крім Ради закордонних справ) скликаються країною, яка головує у зазначений період та визначає порядок денний.

Рада засідає у 10 конфігураціях, де збираються відповідні міністри країн ЄС: загальні питання; зовнішня політика; економічні та фінансові питання; правосуддя та внутрішні справи; зайнятість, соціальна політика, охорона здоров'я та побутові послуги; конкурентоспроможність; транспорт, телекомунікації та енергетика; сільське господарство та рибне господарство; навколишнє середовище; освіта, молодь та культура. Рада з загальних питань координує роботу різних формувань Ради за допомогою Комісії.

Рішення готуються Комітетом постійних представників країн ЄС за сприяння робочих груп державних урядовців.

Рада разом з Європейським Парламентом діє у законодавчій та бюджетній якості. Вона також є провідною інституцією для прийняття рішень щодо спільної зовнішньої політики та політики безпеки, а також координації економічної політики (міжурядовий підхід) та має виконавчу владу, яку вона, як правило, делегує Комісії.

У більшості випадків рішення Ради на основі пропозицій Комісії приймаються спільно з Європейським Парламентом за звичайною законодавчою процедурою. Залежно від сфери питання Рада приймає рішення простою більшістю, кваліфікованою більшістю чи одностайністю, хоча кваліфікована більшість широко застосовується у рішеннях, які стосуються таких сфер, як сільське господарство, єдиний ринок, навколишнє середовище, транспорт, зайнятість, охорона здоров'я тощо.

ЄВРОПЕЙСЬКА КОМІСІЯ

Європейська Комісія була створена у 1957 році та наразі включає 27 уповноважених членів, включаючи її Президента. Вона діє в загальних інтересах ЄС з повною незалежністю від національних урядів і підзвітна Європейському парламенту.

Вона має право пропонувати закони у широкому діапазоні політичних напрямків. У галузі правосуддя та внутрішніх справ вона розділяє право законодавчої ініціативи з країнами ЄС. Як Європейський Парламент і Рада, громадяни ЄС можуть також закликати Комісію пропонувати закони за допомогою Європейської Громадянської Ініціативи.

Комісія має право приймати незаконодавчі акти, зокрема делеговані та виконавчі акти, і має важливі повноваження для забезпечення справедливих умов конкуренції між підприємствами ЄС.

Комісія здійснює нагляд за виконанням законодавства ЄС. Вона виконує бюджет ЄС та керує програмами фінансування. Вона також здійснює координаційні, виконавчі та управлінські функції, як це передбачено Договорами, представляє ЄС у всьому світі у сферах, які не охоплені загальною зовнішньою політикою та політикою безпеки, наприклад, у торговій політиці та гуманітарній допомозі.

До складу Комісії входять Генеральні дирекції (департаменти) та Служби, які розташовані переважно в Брюсселі та Люксембурзі.

СУД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Суд Європейського Союзу вперше був створений у 1952 році Лісабонський договір значно розширив його юрисдикцію, і наразі до складу Європейського Союзу входять 2 інші суди:

– Суд Європейського Союзу: цей суд продовжує виносити попередні рішення, заслуховувати деякі дії проти інститутів ЄС, подані країнами ЄС, та подавати апеляційні скарги від Генерального суду. Тепер він також приймає рішення у сфері свободи, безпеки і правосуддя та приймає рішення щодо поліцейського та судового співробітництва у кримінальних справах та питань, що впливають із Хартії основних прав;

– Генеральний суд: цей суд має юрисдикцію розглядати позови проти інститутів ЄС, які пред'являються громадянами, а в деяких випадках також країнами ЄС. Він також приймає рішення у справах про трудові відносини між установами ЄС та їх державними службовцями.

СУД АУДИТОРІВ

Суд Аудиторів, що базується у Люксембурзі, був створений у 1975 році. Це незалежний зовнішній аудитор та фінансовий орган ЄС. Він діє відповідно до правил, встановлених Договором про функціонування ЄС (статті 285–287).

До його складу входить 1 член від кожної країни ЄС. Члени призначаються на 6 років (поновлювані). Вони призначають Президента, мандат якого триває 3 роки (поновлюється). Усі члени повинні виконувати свої обов'язки в загальних інтересах ЄС та бути повністю незалежними.

Суд перевіряє, що доходи та витрати ЄС (включаючи органи, створені ЄС, та зовнішні органи, що управляють фондами ЄС) є законними та регулярними. Це забезпечує надійне управління фінансами. Він надає Європейському Парламенту та Раді впевненість у надійності рахунків, законності та регулярності основних операцій. Наприкінці кожного бюджетного року він публікує звіт в Офіційному журналі Європейського Союзу.

Якщо Суд виявляє шахрайство або порушення, він повинен повідомити про це Європейське управління з питань запобігання зловживанням та шахрайству.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

Європейський центральний банк (ЄЦБ) – центральний банк Єврозони та інститут ЄС, розташований у Франкфурті-на-Майні, Німеччина. Разом з національними центральними банками Єврозони він формує Євросистему, яка проводить грошово-кредитну політику в Єврозоні. Його основна мета – підтримка стабільності цін, тобто збереження вартості євро. Крім того, ЄЦБ у співпраці з національними наглядовими органами здійснює банківський нагляд в Єврозоні та в інших державах-учасниках в рамках Єдиного механізму нагляду (СУМ).

4.3. Інші установи та органи Європейського Союзу

КОМІТЕТ РЕГІОНІВ

Комітет регіонів був створений у 1992 р. відповідно до Маастрихтського договору і розпочав діяльність у 1994 році. Європейська комісія, Рада ЄС та Європейський Парламент повинні консультуватися із Комітетом регіонів щодо прийняття законодавчих актів, які стосуються місцевих чи регіональних інтересів (стаття 307 Договору про функціонування Європейського Союзу). Ці теми включають: економічну та соціальну згуртованість, зайнятість, соціальну політику, енергетику та телекомунікації, професійну підготовку, а з моменту набуття чинності Лісабонським договором також такі питання, як зміни клімату та цивільний захист. Як тільки Комітет регіонів отримує законодавчу пропозицію, він готує та складає висновок та передає його відповідним установам ЄС.

Комітет регіонів також може складати висновки щодо законодавчих питань за власною ініціативою.

Як визначено в Договорі, максимальна кількість членів КР становить 350, і Рада ЄС призначає членів на 5-річний термін.

Комітет регіонів також має право пред'явити судові позови до Суду Європейського Союзу у двох випадках:

- захищати власні інституційні права;
- вимагати анулювання нового законодавства ЄС з питань, з яких потрібно проводити консультації і щодо яких, на його думку, було порушення принципу субсидіарності.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ КОМІТЕТ

Європейський економічний та соціальний комітет (ЄЕСК) є консультативним органом ЄС. Він був створений у 1957 році для представлення інтересів різних економічних та соціальних груп у країнах ЄС.

Відповідно до Договору про функціонування Європейського Союзу, ЄЕСК має максимум 326 членів. У кожній країні ЄС є від 5 до 24 членів.

Учасники поділяються на 3 групи, що представляють інтереси: 1. роботодавців, 2. робітників та 3. окремих видів діяльності (таких як фермери, малий бізнес, професії, споживачі, кооперативи, сім'ї, екологічні групи). Члени ЄЕСК призначаються на 5 років з можливістю поновлення.

ЄЕСК проводить консультації з Європейським Парламентом, Радою та Комісією у випадках, передбачених договорами ЄС. Він також може видавати висновки з власної ініціативи.

Комітет надає зацікавленим групам можливість виступити з офіційною заявою щодо законодавчих пропозицій ЄС. Три його основні завдання включають:

- забезпечити спрямування політики та права ЄС на вирішення економічних та соціальних питань умови пошуку консенсусу, який слугує загальному благу;
- сприяти участі в процесах ЄС, надаючи організаціям працівників і роботодавців та іншим зацікавленим групам можливість висловитися та забезпечуючи діалог з ними;
- пропагувати цінності європейської інтеграції та сприяти розвитку демократії участі та організацій громадянського суспільства.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК

Європейський інвестиційний банк заснований у 1958 році. Він забезпечує фінансування проектів, які допомагають досягти цілей ЄС, як у межах, так і поза межами ЄС. Він розташований у Люксембурзі. Рада директорів складається з одного директора в країні ЄС плюс одного від Європейської комісії.

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) є спільною власністю країн ЄС. Він прагне:

- збільшити потенціал Європи щодо робочих місць та зростання;
- надати підтримку дій для пом'якшення зміни клімату;
- просувати політику ЄС за межами ЄС.

Банк позичає гроші на ринках капіталу та позичає їх на вигідних умовах для проектів, що підтримують цілі ЄС. Близько 90% позик надаються в межах ЄС, проте гроші не надходять із бюджету ЄС.

ЄІБ надає 3 основні види товарів та послуг:

- кредитування – близько 90% від загального обсягу фінансових зобов'язань. Банк надає кредити клієнтам будь-якого розміру для підтримки зростання та робочих місць;
- «суміш послуг» – дозволяє клієнтам поєднувати фінансування ЄІБ з додатковими інвестиціями;
- консультування та технічна допомога – максимальне співвідношення ціни та якості.

ЄІБ безпосередньо надає позики вище 25 млн євро. Якщо потрібно надати менші позики, банк відкриває кредитні лінії для фінансових установ, які потім надають кошти кредиторам.

Європейський омбудсмен

Європейський омбудсмен розслідує скарги на установи, органи, офіси та агенції ЄС. Офіс омбудсмена був створений в 1995 році і знаходиться в Страсбурзі (Франція).

Європейський омбудсмен розслідує скарги на незадовільнене адміністрування з боку установ ЄС або інших органів ЄС. Вони можуть подаватися громадянами, або резидентами країн ЄС, або об'єднаннями, або підприємствами, що базуються в ЄС.

Омбудсмен розслідує різні типи незадовільного адміністрування, наприклад:

- недобросовісна поведінка;
- дискримінація;
- зловживання владою;
- відсутність інформації або відмова її надавати;
- зайві затримки;
- проведення неправильних процедур.

Європейський Парламент обирає Омбудсмена на 5-річний термін, що може бути продовжений. Омбудсмен розпочинає розслідування у відповідь на скарги або за власною ініціативою. Він є неупередженим органом, який не приймає доручень від будь-якого уряду чи організації.

Омбудсмен може вирішити проблему, просто повідомивши відповідну установу. Якщо потрібно більше, докладаються всі зусилля для того, щоб досягти миролюбного рішення, яке виправить ситуацію. Якщо цього не вдається, омбудсмен може дати певні рекомендації для установи. Якщо вони не будуть прийняті, омбудсмен може скласти спеціальний звіт до Європейського Парламенту, який потім повинен вжити відповідних заходів.

ЄВРОПЕЙСЬКА СЛУЖБА ЗОВНІШНІХ СПРАВ

Європейська служба зовнішніх справ керує дипломатичними відносинами ЄС з іншими країнами поза блоком та проводить зовнішню політику і політику у сфері безпеки ЄС. Служба була створена в 2011 році і знаходиться в Брюсселі (Бельгія).

Європейська служба зовнішніх дій – це дипломатична служба ЄС. Вона спрямована на те, щоб зробити зовнішню політику ЄС більш узгодженою та ефективною, тим самим збільшуючи глобальний вплив Європи.

Європейська служба зовнішніх справ:

- підтримує дії Верховного представника Європейського Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки у проведенні зовнішньої політики та політики безпеки ЄС;
- керує дипломатичними відносинами та стратегічними партнерствами з країнами, які не є членами ЄС;
- співпрацює з національними дипломатичними службами країн ЄС, ООН та інших провідних держав.

Верховний представник є також віце-президентом Європейської комісії. Він представляє зовнішню політику та безпеку ЄС у всьому світі, координує роботу Європейської комісії з питань зовнішніх зв'язків ЄС та очолює зустрічі міністрів закордонних справ, оборони та розвитку ЄС. Верховний представник / віце-президент здійснює політику ЄС та зовнішню безпеку разом із країнами ЄС та використовує національні та ресурси ЄС. Це допомагає забезпечити узгодженість зовнішньої політики в Європейському Союзі.

Поза межами своїх кордонів Європейський Союз представлений низкою представництв у країнах – делегацій ЄС, які мають аналогічну до посольства роль.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНСПЕКТОР ІЗ ЗАХИСТУ ДАНИХ

Європейський інспектор із захисту даних забезпечує, щоб установи та органи ЄС поважали право людей на приватність під час обробки їх персональних даних. Офіс був створений у 2004 році і знаходиться в Брюсселі (Бельгія).

Інституції та органи ЄС іноді обробляють особисту інформацію громадян (в електронному, письмовому або наочному форматі) під час виконання своїх обов'язків. Обробка включає збирання, запис, зберігання, отримання, надсилання, блокування або стирання даних. Завданням Європейського інспектора із захисту даних є дотримання суворих правил конфіденційності, що регулюють цю діяльність.

До сфери обов'язків інспектора входять:

- контроль за обробкою персональних даних адміністрацією ЄС для забезпечення дотримання правил конфіденційності;
- консультування установ та органів ЄС щодо всіх аспектів обробки персональних даних і пов'язаної з ними політики та законодавства;
- розгляд скарг та подання запитів;
- співпраця з національними органами країн ЄС для забезпечення послідовності захисту даних;
- контроль за новими технологіями, які можуть вплинути на захист даних.

Інспектор призначається на 5-річний термін. Для виконання щоденних операцій інспектор має 2 основні напрямки роботи:

- нагляд та забезпечення виконання – оцінює відповідність захисту даних установами та органами ЄС;
- політика та консультації – консультує законодавців ЄС з питань захисту даних у різних сферах політики та нових законодавчих пропозицій.

Питання для самоперевірки

1. Перелічіть основні 7 інституцій у ЄС.
2. В чому полягає унікальність інституційної структури Європейського Союзу?
3. Які інституції та міжвідомчі органи виконують спеціалізовані ролі в ЄС?
4. Перелічіть основні функції Європарламенту.
5. Основні функції Європейського інспектора із захисту даних.

ТЕМА 5. ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

- 5.1. Поняття та сутність права Європейського Союзу
- 5.2. Система права Європейського Союзу
- 5.3. Предмет права Європейського Союзу

5.1. Поняття та сутність права Європейського Союзу

Європейський Союз (ЄС) є унікальним міжнародним утворенням, яке становить яскравий приклад успішного політичного та правового співробітництва й економічної інтеграції. 13 грудня 2007 року у м. Лісабон (Португалія) главами держав-учасниць ЄС було підписано Договір про Реформи, так званий Лісабонський Договір, який значно підвищує демократичність та ефективність функціонування інститутів ЄС. Цей договір наділяє ЄС, до якого входить 27 держав-учасниць, міжнародною правосуб'єктністю. 1 грудня 2009 року Лісабонський Договір набрав чинності.

Євросоюз є структурою, яка регулює здійснення економічної, політичної та правової інтеграції 27 європейських держав (Австрії, Бельгії, Болгарії, Голландії, Греції, Данії, Естонії, Ірландії, Іспанії, Італії, Кіпру, Латвії, Литви, Люксембургу, Мальти, Німеччини, Польщі, Португалії, Румунії, Словаччини, Словенії, Угорщини, Фінляндії, Франції, Хорватії, Чехії, Швеції).

Право Європейського Союзу — це система правових норм, які регулюють процеси європейської інтеграції та діяльність ЄС.

За своєю структурою право Євросоюзу поділяється на первинне та вторинне.

До первинного права ЄС належать норми міжнародних договорів, які становлять правову основу функціонування всіх складових елементів, що формують Євросоюз. Первинне право ЄС створює правові засади для ухвалення законодавчих та інших правових актів Євросоюзу.

Вторинне право ЄС являє собою більш складну підсистему норм. До нього відносять норми, які закріплені в актах органів Євросоюзу, а також у міжнародних угодах, що уклали між собою європейські співтовариства та інші суб'єкти міжнародного права. Вторинне право не повинно суперечити первинному, яке є основою правопорядку ЄС.

До найважливіших рис права ЄС належать культуралізм, плюралізм, раціоналізм, динамізм, інтегралізм, професіоналізм, інструменталізм, легалізм, європеїзм. Унікальна за природою організація Європейського Союзу поєднує риси як типової міжнародної організації, так і федерації.

Право ЄС також є поєднанням рис національних правових систем держав-учасниць з рисами міжнародного права. Найбільший вплив на формування права ЄС, з-поміж національних систем, мають риси фран-

цузького права (насамперед адміністративного, значною мірою також судового права) і німецького права (цивільного, господарського та торгового).

Право ЄС поєднує культуру континентального права та загального права (common law). Домінують риси права континентального, водночас наявність рис загального права (common law) виявляється в рецепції англійських засад проведення судового процесу (adversary system), заслуховування іншої сторони (audi alteram partem), сприйняття способу ведення судового діалогу і надання переваги позасудовим способам розв'язання спорів.

Прямування до уніфікації, інтеграції права в рамках ЄС є не вибудовуванням зовсім нової системи права, а зверненням до культурних традицій, сформованих раніше. Значна динаміка розвитку права ЄС спричиняє, з одного боку, те, що воно звертається до зразків з минулого, а з іншого, беручи до уваги сучасні потреби, – є правовим порядком, який піддається постійним змінам. У цьому розумінні право ЄС утворює певну цілісність, відокремлену однаково як від національних правових систем (континентальної та англійської культури), так і міжнародного права.

Право ЄС утворює таким чином наднаціональну правову систему і правову культуру загальноєвропейського зразка. Воно утворює організовану і структуровану систему правових норм, з її джерелами, власними інституціями, процедурами творення, інтерпретації і застосування, створюючи свого роду конгломерат норм держав-учасниць і міжнародних норм, та є «особливим правопорядком».

5.2. Система права Європейського Союзу

Система права Європейського Союзу – це новий правовий порядок, утворений засновницькими договорами, характеризується своєю автономністю та внутрішнім узгодженням власної системи правових джерел, а також специфічною природою взаємовідносин, що існують між правовими нормами Європейського Союзу та національними правовими системами держав-учасниць.

Необхідно вказати, що право ЄС є самостійною системою, яка функціонує поряд з національними системами права, а також системою універсального міжнародного права.

Суд ЄС зробив з цього приводу два принципові висновки:

- 1) це особлива система права, інтегрована в систему права держав-учасниць (і має обов'язковий характер для їх судових органів);
- 2) право ЄС – масив норм, що застосовується як до вихідців з цих країн, так і до самих держав.

Згідно з рішенням суду ЄС, Право Співтовариств утворює самостійну особливу систему, норми якої у рівній мірі є обов'язковими як для держав-учасниць, так і для фізичних та юридичних осіб.

Право ЄС характеризується низкою ознак:

- це правові норми, породжені інтеграційними процесами, які знайшли свій вираз у джерелах права Європейського Співтовариства та Європейського Союзу;

- це правові норми, які об'єднують те, через що вони повинні забезпечити досягнення його цілей і вирішення завдань.

Система права ЄС включає галузі, інститути, принципи і норми.

До галузей права ЄС належать:

- сукупність правових норм, які визначають правове становище Євросоюзу;

- правове регулювання внутрішнього ринку;
- торговельне та комерційне право;
- право конкуренції;
- право охорони навколишнього середовища;
- право щодо державних замовлень;
- трудове право;
- право зовнішніх відносин тощо.

Щодо інститутів права Євросоюзу, то можна говорити про два їх види. По-перше, це інститути, що є загальними для всієї системи права ЄС. До них належать інститути визнання, правонаступництва, відповідальності.

По-друге, у кожній галузі права Євросоюзу формуються свої інститути.

Наприклад, в межах правового регулювання внутрішнього ринку ЄС існують такі інститути, як:

- свобода пересування товарів;
- вільний рух людей;
- свобода економічної діяльності і надання послуг;
- вільний рух капіталів.

Право конкуренції охоплює:

- інститут забезпечення рівних можливостей для суб'єктів підприємницької діяльності на ринку ЄС;
- інститут державної допомоги.

У галузі торговельного та комерційного права сформовані такі інститути, як:

- право компаній;
- право на промислову та інтелектуальну власність;
- банківське право;
- страхове право тощо.

Законодавство ЄС щодо захисту довкілля містить такі інститути:

- охорони живої природи;
- боротьби із забрудненням повітря та шумом;
- обмеження хімічного забруднення та утилізації відходів;
- боротьби за чистоту води тощо.

У рамках права ЄС щодо державних замовлень є групи норм, які утворюють окремі інститути, такі як:

- регулювання діяльності державних та комунальних установ у сферах виконання робіт;

- поставок та надання послуг.

Право зовнішніх відносин ЄС охоплює такі інститути:

- договірне право ЄС;

- дипломатичне право ЄС;

- норми, що регулюють здійснення СЗППБ (соціальної зовнішньої політики і політики безпеки), СПБО (соціальної політики безпеки і оборони), СТП (спільної торговельної політики).

Названі галузі та інститути права Євросоюзу, як правило, не охоплюють повністю правовідносини у тій чи іншій сфері правового регулювання, а лише доповнюють відповідні галузі національного права держав-учасниць. Винятками з цього правила є норми, що визначають правовий стан (статус) ЄС та право зовнішніх відносин ЄС.

Тому будь-яка стратегія на зближення законодавства третіх країн, включаючи Україну, до права ЄС повинна враховувати цю особливість системи права європейського інтеграційного об'єднання.

5.3. Предмет права Європейського Союзу

Предмет права ЄС – це ті суспільні відносини, які воно регламентує.

У західній доктрині зміст права Європейського Союзу за предметом регулювання прийнято поділяти на дві частини: інституційне і матеріальне право.

Предметом інституційного права є сам Європейський Союз як інтеграційна організація, статус його керівних органів (інститутів). Наприклад, правила, які регламентують порядок формування Європейського парламенту або юрисдикцію судів Євросоюзу.

В інституційному праві йдеться головним чином про проблеми політичної, адміністративної та юридичної організації Європейського Співтовариства. Це, по-перше, норми щодо статусу, функцій та повноважень численних органів і інституцій ЄС. Зокрема, до таких органів належать такі політичні органи: Європарламент, Європейська Рада та Європейська Комісія, а також консультативні установи політичного або адміністративного характеру, судові та контрольні інстанції (Суд першої інстанції, Судова та Рахункова палати).

По-друге, інституційне право включає норми щодо джерел права в ієрархії юридичних актів у рамках ЄС, договорів та угод, регламентів, директив та рішень. Крім цього, сюди належать норми, що регулюють відносини і поєднання юридичного режиму ЄС із внутрішніми юридичними режимами країн — членів ЄС.

Матеріальне право – це право, що створюється Європейським Союзом та має за предмет регулювання ті суспільні відносини, які складаються на його території між громадянами, юридичними особами, державами-учасниками й іншими суб'єктами. Наприклад, митне або кримінальне законодавство Євросоюзу виступають джерелами його матеріального права.

Матеріальне право Європейського Союзу неоднорідне за своїм характером і включає норми різних галузей (конституційне, адміністративне, цивільне, трудове, аграрне), у тому числі й ті норми, які традиційно відносяться до процесуального права (цивільно-процесуальні, кримінально-процесуальні тощо).

Матеріальне право включає норми, які регулюють поведінку і діяльність індивідів та соціумів у різних галузях права, що належать до сфери дії європейських договорів. Таким чином, йдеться про звід норм, що становить економічне право ЄС, мета якого – сформувати на всій території країн – членів ЄС єдиний внутрішній ринок з вільним рухом людей, товарів, послуг та капіталів. У цілому матеріальне європейське право встановлює:

- норми, що визначають режим економічних свобод, які діють стосовно різних учасників життя ЄС: конкретну організацію вільного руху фізичних осіб, майна; заборони дискримінації між країнами – членами ЄС; заборони дій, що суперечать принципам здорової конкуренції тощо;

- принципи і норми здійснення загальних економічних заходів і дій у країнах-учасниках ЄС.

Матеріальне європейське право пов'язане з вивченням чинних в ЄС норм, які стосуються різних юридичних дисциплін і належать до компетенції ЄС та інтегровані у внутрішнє право країн ЄС. Так поступово сформувалися спеціалізовані розділи європейського права: європейське торговельне, сімейне, соціальне, а також сільськогосподарське, банківське, транспортне право тощо.

Отже, матеріальне європейське право — це предметне, чинне, щоденно застосоване право майбутньої єдиної Європи.

Матеріальне право прийнято також називати європейським правом, а інституційне право — правом Європейського Союзу.

Питання для самоперевірки

1. Що належить до первинного права ЄС?
2. Що належить до вторинного права ЄС?
3. Що належить до найважливіших рис права ЄС?
4. Що є предметом права ЄС?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Енергетична безпека – це:

- A. Властивість технічної безпеки систем енергетики
- B. Проблеми енергозбереження
- C. Вирішення проблем із забезпеченням електроенергією населення
- D. Проблеми використання альтернативних видів енергії

2. Кінцева мета енергетичної безпеки:

- A. Економне використання енергії
- B. Гарантований захист особи, суспільства, держави від дефіциту паливно-енергетичних ресурсів
- C. Вирішення проблем із забезпеченням електроенергією населення
- D. Вирішення проблеми використання альтернативних видів енергії

3. Основний метод для дослідження енергетичної безпеки:

- A. Структурний поділ індикаторів
- B. Індикативний аналіз
- C. Синтез
- D. Аналіз

4. Індикатори, що відносяться до блоку передачі та розподілу енергії:

- A. Ступінь зношення підстанцій
- B. Ступінь зношення вимикачів
- C. Ступінь зношення трансформаторів
- D. Всі відповіді правильні

5. Індикатори, що відносяться до блоку споживачів:

- A. Споживання електроенергії на душу населення
- B. Споживання теплоенергії на душу населення
- C. Співвідношення вартості ПЕР і середньодушового доходу населення
- D. Всі відповіді правильні

6. Порогові значення енергетичної безпеки визначають:

- A. Структурний поділ індикаторів
- B. Межу переходу енергетики від нормального до кризового стану
- C. Причину переходу енергетики від нормального до кризового стану
- D. Час переходу енергетики від нормального до кризового стану

7. Поняття «міграція населення» означає:

- A. Переселення, переміщення
- B. Зміна соціально-економічного стану
- C. Зміна соціального статусу
- D. Перегрупування

8. Виділяють такі види переміщення:

- A. Територіальні
- B. Виробничі
- C. Соціальні
- D. Всі відповіді правильні

9. За цілями, які переслідує населення при переміщенні з одного населеного пункту в інший, виділяють такі види міграції:

- A. Епізодична
- B. Маятникова
- C. Сезонна та безповоротна
- D. Всі відповіді правильні

10. Міграція виконує наступні функції:

- A. Прискорююча
- B. Перерозподільна та селективна
- C. Економічна та соціальна
- D. Всі відповіді вірні

11. Найголовніше для людини, що потрапила в чужу країну, – це:

- A. Житло
- B. Мовний бар'єр
- C. Психологічні складнощі
- D. Економічні складнощі

12. Сутність тематичної та секторальної стратегії:

A. Визначають ключові галузі, які найкращим чином будуть підтримувати зусилля країни у боротьбі з бідністю і досягненні стійких результатів розвитку

B. Регулюють кількість робочих місць

C. Регулюють діяльність зі скорочення бідності в конкретних галузях розвитку

D. Всі відповіді правильні

13. Світовий банк є однією з двох (поряд з Міжнародним валютним фондом) великих фінансових організацій, створених за підсумками:

- A. Бреттон-Вудської конференції
- B. Ялтинської конференції
- C. Паризької конференції
- D. Лісабонської конференції

14. Банк почав свою діяльність:

- A. 5 вересня 1971 року
- B. 1 січня 1999 року

- C. 15 квітня 1955 року
- D. 25 червня 1946 року

15. Для періоду 1980–1989 рр. характерною була політика:

- A. Кредитування, спрямована на розвиток економік третього світу
- B. Кредитування, спрямована на розвиток країн Центральної Європи
- C. Кредитування, спрямована на розвиток країн Західної Європи
- D. Мікрокредитування

16. Джерела формування ресурсів МБРР:

- A. Внески країн-членів в уставний капітал
- B. Позикові кошти із зовнішніх джерел
- C. Платежі в рахунок погашення боргу
- D. Всі відповіді правильні

17. Спільний науково-дослідний центр (Joint Research Centre-JRC) був створений у:

- A. 1960 р.
- B. 1970 р.
- C. 1971 р.
- D. 1980 р.

18. Європейське співробітництво в галузі науково-технічних досліджень (COST – European Cooperation on Scientific and Technical Research) було створено в:

- A. 1960 р.
- B. 1970 р.
- C. 1971 р.
- D. 1980 р.

19. Роком «офіційного народження спільної політики в галузі науки і техніки в Європі» називають:

- A. 1960 р.
- B. 1970 р.
- C. 1974 р.
- D. 1980 р.

20. Програма ЕСПІТ (ESPRIT – European Strategic Programme for Research and Development in Information Technology) була створена у:

- A. 1960 р.
- B. 1970 р.
- C. 1982 р.
- D. 1980 р.

21. Європейська Комісія (ЄК) ініціювала консультації з питання створення необхідних умов для становлення інноваційного бізнесу в:

- A. 1960 р.
- B. 1970 р.
- C. 1997 р.
- D. 1980 р.

22. Європейська Комісія (ЄК) запропонувала створити єдиний європейський дослідницький простір з урахуванням розширення ЄС, відкрити національні науково-дослідні програми для іноземних вчених на взаємній основі в:

- A. 1960 р.
- B. 2000 р.
- C. 1997 р.
- D. 1980 р.

23. Найпростішими видами міжнародної економічної інтеграції є:

- A. Зона вільної торгівлі та митний союз
- B. Економічний і валютний союз
- C. Спільний ринок
- D. Митний союз

24. Економічний союз – це:

A. Складна форма міждержавної економічної інтеграції, що потребує проведення єдиної економічної і валютно-фінансової політики, створення системи регулювання соціально-політичних процесів, координації національних податкових, антиінфляційних, валютних та інших заходів

B. Форма міждержавної політичної інтеграції

C. Об'єктивний процес розвитку глибоких, стійких взаємозв'язків та поділу праці між національними господарствами, створення міжнародних господарських комплексів у межах держави

D. Форма інтернаціоналізації господарської діяльності (виробництва), зближення та поглиблення взаємодії національних економік

25. Статичні ефекти – це:

A. Економічні наслідки, які виявляються негайно після утворення митного союзу як його безпосередній результат

B. Економічні наслідки, які виявляються на віддаленіших стадіях функціонування митного союзу

C. Політичні наслідки, які виявляються на віддаленіших стадіях функціонування митного союзу

D. Політичні наслідки, які виявляються негайно після утворення митного союзу як його безпосередній результат

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Передумови поглиблення і прискорення європейської інтеграції
2. Сутність та цілі європейської інтеграції
3. Перспективи взаємодоповнюючого економічного і науково-технічного розвитку
4. Особливості європейських інтеграційних процесів
5. Процес розвитку інтеграції суверенних держав Європейської спільноти (ЄС)
6. Поняття європейської інтеграції, основні ознаки, умови розвитку та учасники
7. Сутність економічної інтеграції як вищого рівня розвитку міжнародних економічних відносин
8. Характеристика форм та етапів економічної інтеграції в світовому господарстві
9. Економічні наслідки вступу країн до торгово-економічних інтеграційних об'єднань
10. Сучасні інтеграційні угруповання країн
11. Міжнародні економічні організації у багатосторонньому економічному співробітництві та регулюванні міжнародних економічних відносин
12. Етапи розвитку міжнародних економічних організацій
13. Багатостороннє інвестиційно-гарантійне агентство (БАГІ)
14. Україна і міжнародні економічні організації
15. Проблеми інтеграції України до системи світогосподарських зв'язків
16. Економічна єдність світу і глобальні проблеми міжнародних економічних відносин
17. Поняття «міжнародні економічні організації» (МЕО)
18. Група Світового банку, мета створення, функції, структура
19. Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР)
20. Міжнародна асоціація розвитку (МАР)
21. Склад Європейського Союзу
22. Започаткування європейського політичного співробітництва
23. Етап галузевої інтеграції та юридичного оформлення інтеграційних ініціатив
24. Етап економічної інтеграції. Створення багатогалузевої економічної спільноти
25. Організаційне об'єднання Європейських співтовариств. Перші спроби розширення. Криза Європейських співтовариств
26. Започаткування європейського політичного співробітництва
27. Заснування Європейського Союзу

28. Оцінка перспектив розширення зони євро на всі країни ЄС
29. Особливості правових засад європейської інтеграції
30. Причини виникнення світової фінансової кризи, початок економічного спаду в Євросоюзі
31. Загальна характеристика Європейського Союзу
32. Компетенція Європейського Союзу. Державний суверенітет
33. Територія Європейського Союзу. Межі дії права ЄС
34. Єдиний Європейський Акт
35. Маастрихтський договір про Європейський Союз
36. Амстердамський договір
37. Ніццький договір
38. Розробка і прийняття Конституції для Європи
39. Джерела європейського права
40. Інституційна структура Європейського Союзу
41. Лісабонський договір та юридичне закріплення спільної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС
42. Лісабонський договір і формування спільного європейського простору
43. Лісабонський договір і єдині європейські стандарти прав людини
44. Правові основи зовнішньополітичної діяльності ЄС за Лісабонським договором
45. Лісабонський договір та його наслідки для розвитку ЄС
46. Інституційний розвиток ЄС у рамках Лісабонського договору
47. Лісабонський договір як правова основа для регулювання зовнішніх зносин ЄС
48. Вплив Лісабонського договору на систему джерел права Європейського Союзу
49. Лісабонський договір – новий крок розвитку ЄС
50. Формування фінансової політики держави: євроінтеграційний вимір
51. Становлення внутрішнього ринку Європейського Союзу: передумови та особливості
52. Глобальна фінансова нестабільність
53. Вплив глобалізації фінансових ринків на розвиток міжнародного інвестування
54. Передумови прийняття Пакту стабільності і зростання
55. Реформування Пакту стабільності та зростання Європейського Союзу
56. Цілі та завдання Пакту стабільності і зростання країн Європейського Союзу
57. Пакт Стабільності для Південно-Східної Європи: уроки регіональної політики для України

58. Методи обмеження та шляхи скорочення дефіциту бюджету в контексті прийняття Пакту стабільності та зростання Європейського Союзу

59. Відновлення довіри до Пакту стабільності і зростання: проблеми та перспективи

60. Економічний розвиток країн Центральної та Східної Європи у процесі їх інтеграції

61. Зовнішня політика країн Східної Європи в перехідний період (1945–1948 рр.)

62. Східна Європа наприкінці 40-х – у 50-ті рр.: поступове обертання країн регіону з суб'єкта на об'єкт міжнародних відносин

63. Країни Східної Європи в міжнародних відносинах 60–70-х рр.

64. Формування незалежної зовнішньої політики країн Центрально-Східної та Південно-Східної Європи на сучасному етапі

65. Історичний зріз п'ятого розширення Європейського Союзу

66. Відбиток розширення на економіку України та її взаємовідносини з країнами Європейського Союзу

67. Рекомендації та заходи щодо подолання проблем на шляху України до ЄС

68. Наслідки Шенгенської угоди для України

69. Шенгенська угода та Шенгенська інформаційна система

70. Особливості Шенгенської угоди

71. Поняття та види Шенгенської візи

72. Формування спільної міграційної політики Європейського Союзу

73. Туризм в світовій економіці

74. Шенгенська угода та її характеристика

75. Туристичне законодавство Європейського Союзу

76. Міжнародна міграція трудових ресурсів

77. Особливості оформлення Шенгенської візи

78. Поняття антикризової політики

79. Антикризові заходи у сфері економіки країн ЄС

80. Основні теоретичні засади аналізу та оцінки ефективності антикризових заходів

81. Аналітичний огляд участі України в антикризових заходах

82. Аналіз антикризових заходів провідними вченими

83. Оцінка чинників, які сприяли виникненню кризи 2008–2010 рр.

84. Бюджетно-податкова політика як інструмент антикризового управління в ЄС

85. Досвід Європейського Союзу у проведенні монетарної політики в кризовий період

86. Вдосконалення банківської діяльності в контексті євроінтеграційних процесів

87. Україна – ЄС: хронологія двосторонніх відносин
88. Гармонізація українського законодавства з європейським
89. Нормативно-правова база відносин України з ЄС
90. Програми Європейського союзу для України
91. Перспективи співробітництва України з ЄС та шляхи його прискорення
92. Програми та шляхи економічного співробітництва ЄС з Україною
93. Аналіз сучасного стану економічної співпраці України з західно-європейськими державами
94. Геоеткономічне позиціонування і Україна: національні інтереси в контексті сучасного класифікаційного аналізу
95. Зовнішні чинники та внутрішні передумови економічної інтеграції України
96. Участь України у глобальних світових процесах
97. Порівняльний огляд законодавства ЄС та законодавства України в сфері конкуренції
98. Адаптація законодавства України до конкурентних правил Європейського Союзу
99. Розвиток та удосконалення інституційної бази захисту конкуренції та механізмів проведення конкурентної політики
100. Створення соціально-економічних умов для вільної і справедливої конкуренції на ринку за правилами конкуренції

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Деменко О.Ф. Основи зовнішньої політики України: навчальний посібник. К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2018. 240 с.
2. Європейська та євроатлантична інтеграція: навч. посіб. / [О. В. Баула та ін.; наук. ред. Лютак О. М.]. Луцьк: РВВ Луц. НТУ, 2016. 326 с

Основна література

1. Гнатюк М. М. Потенціал політичної суб'єктності Європейського Союзу в сучасній системі міжнародних відносин. Житомир: Рута, 2013. 316 с.
2. Європейська інтеграція та Україна: навчально-методичний посібник / за ред. В. Є. Новицького, Т. М. Пахомової, В. І. Чужикова. К. ; Кельн, 2002.
3. Чужиков В. І. Економіка зарубіжних країн: навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2005.

4. Філіпенко А.С. Європейська інтеграція України: поточна ситуація, завдання та пріоритети державної політики. Київ. : Національний інститут стратегічних досліджень, 2010. 63 с.

5. The European Union: Economics and Policies. Ed. M. El-Agraa. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

Допоміжна література

1. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. OJ C 326, 26.10.2012, p. 47–390 URL : <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

2. 2. Charter of Fundamental Rights of the European Union solemnly proclaimed at the Nice European Council on 7 December 2000. OJ C 326, 26.10.2012, p. 391–407 URL: <http://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:12012P/TXT>

3. Regulation (EU) 2017/850 of the European Parliament and of the Council of 17 May 2017 amending Regulation (EC) No 539/2001 listing the third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement (Ukraine). OJ L 133, 22.5.2017, p. 1–3 URL : http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.133.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2017:133:TOC